

RP 190/2024 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om kandidaters valfinansiering, partilagen, vallagen och 10 § i lagen om medborgarinitiativ

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om kandidaters valfinansiering, partilagen, vallagen och lagen om medborgarinitiativ ändras.

Ändringarna av lagen om kandidaters valfinansiering och partilagen ska förtydliga och preciserar den nuvarande regleringen och därmed öka öppenheten och transparensen i val- och partifinansieringen.

I vallagen föreslås en ändring genom vilken partiernas obligatoriska medlemsomröstning vid riksdagsval slopas. Det föreslås dessutom att det i lagen görs vissa tekniska preciseringar.

Enligt förslaget ändras lagen om medborgarinitiativ så att ett europeiskt medborgarinitiativ kan stödjas av en finsk medborgare som har fyllt 16 år.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 juli 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget	3
2.1 Val- och partifinansiering	3
2.2 Vallagen	5
2.3 Åldersgränsen för att understödja ett europeiskt medborgarinitiativ	6
3 Målsättning	7
4 Förslagen och deras konsekvenser	7
4.1 Förslag som gäller val- och partifinansiering	7
4.1.1 Offentliggörande av långivarnas namn.....	7
4.1.2 Valfinansiering som överskrider kampanjkostnaderna	8
4.1.3 Partilagens förteckning över sådant som inte anses vara bidrag	8
4.1.4 Aktuell redovisning av lån som tagits upp	9
4.1.5 Möjlighet att överföra statsunderstöd	9
4.1.6 Behov av ändringar i fråga om bokslutshandlingar	10
4.2 Förslag som gäller vallagen	10
4.3 Förslag som gäller lagen om medborgarinitiativ	12
4.4 De huvudsakliga konsekvenserna.....	13
4.4.1 Konsekvenser för myndigheterna	14
4.4.2 Ekonomiska konsekvenser.....	14
5 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	14
6 Remissvar	17
7 Specialmotivering.....	21
7.1 Lagen om kandidaters valfinansiering.....	21
7.2 Partilagen	22
7.3 Vallagen.....	24
7.4 Lagen om medborgarinitiativ	25
8 Ikraftträdande	26
9 Förhållande till andra propositioner	26
10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	26
LAGFÖRSLAG.....	28
1. Lag om ändring av lagen om kandidaters valfinansiering.....	28
2. Lag om ändring av partilagen	30
3. Lag om ändring av vallagen	34
4. Lag om ändring av 10 § i lagen om medborgarinitiativ	37
BILAGOR	38
PARALLELLTEXTER.....	38
1. Lag om ändring av lagen om kandidaters valfinansiering.....	38
2. Lag om ändring av partilagen	41
3. Lag om ändring av vallagen	46
4. Lag om ändring av 10 § i lagen om medborgarinitiativ	51

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

Statsrådet lämnade den 10 november 2022 en regeringsproposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om kandidaters valfinansiering, partilagen, 112 och 143 1 § i vallagen och 10 § i lagen om medborgarinitiativ (RP 254/2022 rd) utifrån de ändringar som regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering och en parlamentarisk valarbetsgrupp (OM034:00/2019, nedan valarbetsgruppen) tillsatt av justitieministeriet fastställt. Valarbetsgruppen arbetade från mars 2020 till slutet av 2021 (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163824>). Ändringarna i lagen om kandidaters valfinansiering och partilagen bereddes i samarbete med statens revisionsverk våren 2022.

Propositionen överlämnades till riksdagen den 11 november 2022 och utskotten hördes den 14 februari 2023. I riksdagens skrivelse RSk 87/2022 rd den 4 april 2023 konstaterades det att propositionen förföll när riksdagen avslutade sitt arbete för valperioden 2019–2022.

Genom den proposition som nu lämnas föreslås i lagen om kandidaters valfinansiering (valfinansieringslagen), partilagen, vallagen och lagen om medborgarinitiativ sådana ändringar i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Orpo som ingick i den regeringsproposition 254/2022 som förföll.

Genom denna proposition föreslås dessutom ändringar av teknisk karaktär i 11, 16, 29, 42, 53, 60, 99, 143, 143 1 och 185 § i vallagen.

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet. Propositionen grundar sig på regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering och delvis på den regeringsproposition som förföll (RP 254/2022 rd). I propositionen har också beaktats de anmärkningar och synpunkter som framförts i samband med utskottsbehandlingen.

Propositionen var på en öppen remiss via webbtjänsten utlåtande.fi mellan den 23 april och den 18 juni 2024. Beredningsunderlaget till regeringspropositionen finns i den offentliga tjänsten på adressen <https://oikeusministerio.fi/sv/projekt-och-lagberedning> med identifieringskoden OM069:00/2023.

Rådet för bedömning av lagstiftningen valde ut propositionen för behandling och gav sitt utlåtande den 9 oktober 2024. Efter rådets behandling fogades det till de huvudsakliga konsekvenserna information om den samhälleliga påverkan, information om att utnyttja lån vid valfinansieringen och en bedömning av konsekvenserna för dem som berörs av lagändringen. Dessutom fogades det till propositionen en ny punkt om konsekvenser för myndigheterna och ett nytt avsnitt med en internationell jämförelse av valfinansieringen.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Val- och partifinansiering

Översikt

I lagen om kandidaters valfinansiering (273/2009, nedan valfinansieringslagen) och i partilagen (10/1969) föreskrivs det om finansiering av politisk verksamhet och tillsynen över finansieringen. Syftet med lagstiftningen är att öka öppenheten kring valfinansieringen och

informationen om kandidaternas eventuella bindningar och att begränsa en ökning av kostnaderna för kandidaternas valkampanjer. Målet är också att garantera tillräckliga resurser för det politiska systemets funktion. Regleringen främjar demokratin och stärker förtroendet för demokratin.

Tillsynen över val- och partifinansieringen sköts av statens revisionsverk. Bestämmelser om revisionsverkets tillsynsuppgifter finns i huvudsak i 10–12 § i valfinansieringslagen och i 9 e och 9 f § i partilagen. Revisionsverket lämnar separat för varje val en berättelse till riksdagen om tillsynsuppgifterna enligt valfinansieringslagen samt en årlig berättelse om uppgifterna när det gäller tillsynen över partifinansieringen. De senaste berättelserna är berättelsen om tillsynen över valfinansieringen vid riksdagsvalet 2023 (B 20/2023 rd) och berättelsen om tillsynen över partifinansieringen 2023 (B 5/2024 rd). Berättelserna behandlas i riksdagens revisionsutskott, som utarbetar betänkanden om dem.

I ljuset av statens revisionsverks berättelser och revisionsutskottets betänkanden kan det allmänt konstateras att tillsynen över val- och partifinansieringen för närvarande fungerar rätt bra och att målen om öppenhet och transparens i fråga om val- och partifinansieringen därmed också uppnås ganska väl. Revisionsutskottet har dock i sina betänkanden fäst uppmärksamhet vid vissa detaljer som behöver preciseras. Det gäller t.ex. de s.k. kandidatavgifternas roll i val- och partifinansieringen. Också i den offentliga debatten har man tidvis framfört åsikter om att val- och partifinansieringens öppenhet och transparens bör vidareutvecklas.

Parlamentarisk valarbetsgrupp

Justitieministeriet tillsatte den 20 februari 2020 en parlamentarisk valarbetsgrupp för att genomföra skrivningarna i regeringsprogrammet. Valarbetsgruppen arbetade fram till utgången av 2021 och lämnade sitt betänkande till justitieministeriet den 9 februari 2022.

I sitt betänkande föreslog valarbetsgruppen flera ändringar i bestämmelserna om val- och partifinansieringen. Arbetsgruppens förslag till ändringar var att förtydliga lagen när det gäller den finansiering som överstiger kostnaderna för valkampanjen, stärka tillsynsbefogenheterna för statens revisionsverk i anslutning till efterhandsredovisningar och ge statens revisionsverk möjlighet att i större utsträckning än för närvarande förena sitt tillsynsarbete med vite. Enligt förslaget ska statens revisionsverk också ges en mer omfattande rätt än för närvarande att få uppgifter, handlingar, material och handräckning. Arbetsgruppen ansåg det dessutom nödvändigt att utreda revisionsverkets rätt att få jämförelseuppgifter av dem som gett bidrag till kampanjen och av dem som levererat tjänster och produkter och att utreda möjligheten att förena begäran om jämförelseuppgifter med vite. Arbetsgruppen föreslog också att ibruktagandet av kampanjkonton vid riksdagsval, europaparlamentsval och presidentval utreds och att det i anslutning till detta säkerställs att alla kandidater också i praktiken har möjlighet att öppna ett kampanjkonto. Arbetsgruppen föreslog dessutom att namnet på den som har gett en valkampanj ett lån på 1 500 euro (800 euro vid kommunalval) eller mer ska offentliggöras.

Valarbetsgruppen föreslog också att förteckningen i partilagen över ärenden som inte betraktas som bidrag ska preciseras på det sätt som riksdagens revisionsutskott föreslår, så att kandidatavgifter, avgifter för förtroendevalda och riksdagsledamotsavgifter inte ska betraktas som bidrag till partiet. Dessutom understödde arbetsgruppen tanken att man till förteckningen i partilagen över sådant som inte betraktas som bidrag till partiet också skulle foga sedvanliga prestationer som grundar sig på EU-institutionernas och andra motsvarande internationella organisationers budget, såsom ersättningar för resekostnader. Arbetsgruppen drog också upp

riktlinjer för en sänkning av åldersgränsen för att stödja ett europeiskt medborgarinitiativ till 16 år för Finlands del. Utifrån riktlinjerna lämnades en proposition till riksdagen (RP 254/2022).

I den regeringsproposition som nu lämnas har ändringsförslagen i den regeringsproposition som förföll beaktats i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering.

Regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering

I regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering (den 20 juni 2023) konstateras det bland annat följande om val- och partifinansieringen:

- Lagen ska förtydligas i fråga om definitionerna av finansiering som överstiger kostnaderna för kampanjen.
- I fråga om lån ska val- och partifinansieringen förtydligas så att ett låns ursprung alltid kan identifieras.
- Förteckningen i partilagen över sådant som inte betraktas som bidrag ska uppdateras (avgifter för förtroendevalda, prestationer som grundar sig på EU-institutionernas och andra motsvarande internationella organisationers budget).
- Lagstiftningen preciseras så att partierna har en klar möjlighet att delvis överföra statsunderstöd för att stödja verksamheten i en stiftelse eller ett aktiebolag som uppfyller användningsändamålet för understödet, vilket redan nu är etablerad praxis.
- Regeringen slopar det tvingande kravet på medlemsomröstning i vallagen och ger partiet självt möjlighet att i sina egna stadgar besluta om hur medlemsomröstningen ska ordnas.

I regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering anges det därtill särskilt att

- en regelbunden dialog med partierna, finansinstitutet och tillsynsmyndigheterna ska inledas i fråga om lagenlig, ändamålsenlig och tydlig redovisning för valen och för kandidaternas och de politiska föreningarnas politiska verksamhet.
- vid övervakningen av val- och partifinansieringen ska principen att inte efterfråga samma uppgifter mer än en gång säkerställas.

För dessa och vissa andra ärenden enligt den regeringsproposition som förföll har det tillsatts en ny parlamentarisk arbetsgrupp för att utveckla vissa förfaranden i anslutning till röstning och val (OM137:00/2023). Ett av syftena med arbetsgruppen är att utreda de ändringar i valfinansieringslagen som den parlamentariska valarbetsgruppen föreslår i sin slutrapport (9 februari 2022), enligt vilken statens revisionsverk ges möjlighet att förena sitt tillsynsarbete med vite.

2.2 Vallagen

Enligt beslutet om tillsättande av en parlamentarisk valarbetsgrupp skulle arbetsgruppen utreda hur bestämmelserna om kandidatuppställning vid val kunde revideras för att på ett mångsidigare sätt än för närvarande möjliggöra olika demokratiska sätt att fatta beslut i enlighet med vad som närmare bestäms i ett partis stadgar. I arbetsgruppens diskussion om en reform av praxis för kandidatuppställning lyftes framför allt fram behovet av att göra reglerna om

medlemsomröstning flexiblere vid riksdagsval och att ge partiernas stadgar större vikt vid uppställningen av kandidater för ett parti. Arbetsgruppen föreslog att vallagen ändras så att en medlemsomröstning inte längre ska vara obligatorisk vid riksdagsval.

Majoriteten av arbetsgruppen föreslog att man ska avskaffa obligatorisk medlemsomröstning i samband med kandidatuppställningen vid riksdagsval, men ansåg att medlemmarnas demokratiska inflytande i övrigt ska tryggas i partiets stadgar.

2.3 Åldersgränsen för att understödja ett europeiskt medborgarinitiativ

Den parlamentariska valarbetsgruppen konstaterade i sin slutrapport att medborgarinitiativet har varit en lyckad demokratisk innovation, men även nya former av initiativ bör utforskas. Arbetsgruppen behandlade frågan för att säkerställa att initiativ inte förfaller i samband med att en ny valperiod börjar och att formaliteter inte hindrar verkställandet av initiativens innehåll. Enligt arbetsgruppen är det skäl att granska frågan i samband med nästa grundlagsreform. Arbetsgruppen drog också upp riktlinjer för en sänkning av åldersgränsen för att stödja ett europeiskt medborgarinitiativ till 16 år för Finlands del. Dessa riktlinjer har som sådana också tagits in i regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering.

Bestämmelser om medborgarinitiativ på statlig nivå finns i 53 § i grundlagen och i lagen om medborgarinitiativ (12/2012, RP 46/2011 rd). Lagen om medborgarinitiativ har varit i kraft sedan den 1 mars 2012 och den har ändrats genom en lag som trädde i kraft den 1 juni 2019 (lag om ändring av lagen om medborgarinitiativ, 436/2019, RP 251/2018 rd) samt en andra gång genom en lag som trädde i kraft den 1 januari 2020 (1276/2019, RP 57/2019 rd). Bestämmelser om europeiska medborgarinitiativ finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/788 (nedan förordning 2019/788). Dessutom konstateras det i 1 § 2 mom. i lagen om medborgarinitiativ, som kompletterande reglering till förordning 2019/788, att bestämmelser om europeiska medborgarinitiativ finns i förordning 2019/788 och i 10 och 15 § i lagen om medborgarinitiativ. I de ovannämnda paragraferna behandlas inte åldersgränsen för europeiska medborgarinitiativ eller rätten att underteckna ett initiativ. I Finlands nationella lagstiftning föreskrivs det således inte för närvarande separat om europeiska medborgarinitiativ och rätten att underteckna ett initiativ, utan åldersgränsen för ett europeiskt medborgarinitiativ i Finland baserar sig på förordning 2019/788.

I artikel 2.1 i kapitel 1 i förordning 2019/788 definieras de grupper som har rätt att stödja ett europeiskt medborgarinitiativ. Enligt artikel 2.1 första stycket ska varje unionsmedborgare som har uppnått rösträttsåldern för val till Europaparlamentet ha rätt att stödja ett initiativ genom att underteckna en stödförklaring i enlighet med denna förordning. I artikel 2.1 andra stycket föreskrivs det också att medlemsstaterna får föreskriva att minimiåldern för rätten att stödja ett initiativ är 16 år, i enlighet med sin nationella lagstiftning. Medlemsstaten ska i sådana fall underrätta kommissionen om detta.

Av förarbetena till förordningen framgår det att artikel 2 i kapitel 1 i kommissionens ursprungliga förslag till förordning ger rätt för varje unionsmedborgare som fyllt 16 år att stödja ett europeiskt medborgarinitiativ genom att underteckna det. Kommissionen motiverade den sänkta åldersgränsen med dess positiva inverkan på ungas möjligheter att delta och på medvetenheten om EU. Kommissionen konstaterar att medborgarinitiativet är ett icke-bindande sätt att påverka, och att det kan ses som ett lämpligt sätt att delta också för unga som ännu inte är röstberättigade. I Finland har statsrådet tagit ställning till förslaget i en U-skrivelse (U 57/2017 rd), och dessutom har grundlagsutskottet gett ett utlåtande om förslaget (GrUU 54/2017 rd). Statsrådet och grundlagsutskottet såg inget hinder för att sänka åldersgränsen, även om Finland slutligen prioriterade en deltaganderätt som i första hand är bunden till rösträtten.

Enligt artikel 5 i förordningen ska ett initiativ förberedas och ledas av en grupp av organisatörer som består av minst sju fysiska personer. Vid tidpunkten för registreringen av initiativet ska medlemmarna i gruppen av organisatörer vara unionsmedborgare, ha uppnått rösträttsåldern för val till Europaparlamentet och vara bosatta i minst sju olika medlemsstater. I fråga om åldersgränsen för gruppen av organisatörer är det således inte möjligt att använda motsvarande nationella prövning för att avvika från åldersgränsen för röstningsåldern i Europaparlamentsvalet som i fråga om åldersgränsen för dem som stöder initiativet.

3 Målsättning

Målet för propositionen är att

- 1) öka öppenheten och transparensen i val- och partifinansieringen genom att precisera den nuvarande regleringen,
- 2) göra det smidigare för partierna att ställa upp kandidater vid riksdagsval, genom att slopa den obligatoriska medlemsomröstningen och i partiernas stadgar sörja för en demokratisk kandidatuppställning,
- 3) göra vissa preciseringar av teknisk natur i vallagen,
- 4) öka i synnerhet de ungas intresse för det europeiska medborgarinitiativet och på så sätt öka deras delaktighet och möjligheter att delta i samhällelig påverkan.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 Förslag som gäller val- och partifinansiering

4.1.1 Offentliggörande av långivarnas namn

I propositionen föreslås det att namnet på den som har gett en valkampanj ett lån på 1 500 euro (800 euro vid kommunalval) eller mer ska offentliggöras. Om långgivaren är ett kreditinstitut räcker det med information om att det är fråga om ett lån som beviljats av ett kreditinstitut.

I 6 § i valfinansieringslagen föreskrivs det om de uppgifter som ska ingå i redovisningen av valfinansieringen. I 1 mom. föreskrivs det om när ett enskilt bidrag och dess givare ska redovisas. Gränsen för offentliggörande är 800 euro vid kommunalval och 1 500 euro vid andra val. Enligt lagen finns det däremot inte någon skyldighet att offentliggöra den som har beviljat ett *lån* till en valkampanj, även om lånet är betydande.

Eftersom lånet inte är förenat med några begränsningar i fråga om belopp eller givare, kan offentliggörandet av namnet på den som ger bidrag och andra begränsningar kringgå med hjälp av lånet. Detta har i praktiken gjort det möjligt att dölja betydande finansiärer från offentligheten. I tillsynspraxisen har det åtminstone en gång upptäckts en situation där den redovisningsskyldige senare ändrade sin redovisning så att det i fråga om en prestation som ursprungligen redovisats som bidrag sist och slutligen var fråga om ett lån, varvid bidragsgivaren inte längre var offentlig.

Lånet kan slutligen efterskänkas till och med helt utan redovisningsskyldighet, om det görs först efter valperiodens slut. Offentliggörandet av namnen på dem som lånat ut pengar till kampanjen, åtminstone när det gäller större summor, ökar valfinansieringens transparens. Samtidigt försvinner också motivet att omvandla bidragen till lån för att dra bort från offentligheten

namnet på den som gett pengar. Syftet med redovisningsskyldigheten är att offentliggöra sådana långivare i fråga om vilka det kan tänkas uppkomma bindningar.

I diskussionerna i valarbetsgruppen lyftes behovet av en lagändring fram, eftersom nuvarande praxis gör det möjligt att dölja valfinansieringen i form av ett lån, och bidragen kan ändras till lån i efterhand. Ändringen ansågs öka öppenheten. Man bör förhålla sig till lån eller andra bidrag på samma sätt, oberoende av om de kallas lån eller donation. Likaså lyftes skillnaden mellan ett marknadsbaserat lån och ett lån i form av bidrag fram som en betydande fråga, och därför är det ändamålsenligt att vid lagberedningen utreda om långivarna och bidragsgivarna ska ha samma utgångsläge.

Valarbetsgruppen föreslog att gränsen för offentliggörande av lån kunde vara densamma som gränsen för offentliggörande av valbidrag. Lån som beviljats av penninginstitut ska redovisas, men i redovisningen behöver det inte preciseras vilken penninginrättning som har beviljat lånet.

Utifrån remissvaren föreslås det dessutom i propositionen att också borgen vid lån och tredjemanspant som gäller lån ska redovisas. På så sätt kan man undvika att kringgå det faktum att den faktiska stödgivaren är borgensman för lånet.

4.1.2 Valfinansiering som överskrider kampanjkostnaderna

I propositionen föreslås det att om valfinansieringen överskrider kostnaderna för valkampanjen, ska även överskottet från valfinansieringen redovisas och dessutom ska det uppges om överskottet överförs till kandidatens egna medel eller till kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten. Om kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten inte är en sammanslutning med rättsförmåga, överförs överskottet från valfinansieringen till kandidatens egna medel. I sin revisionspraxis har statens revisionsverk upplevt det problematiskt att det inte i lagen tydligt konstateras om valfinansieringen kan överskrida kampanjkostnaderna och har ansett det vara nödvändigt att förtydliga om den finansiering som överskrider kostnaderna för valkampanjen är valfinansiering och som sådan omfattas av redovisningsskyldigheten.

Valarbetsgruppen föreslog att ordalydelsen i lagen ska förtydligas så att det tydligt framgår att valfinansieringen kan överstiga kampanjkostnaderna och att även bidrag som överstiger kampanjkostnaderna ska uppges i redovisningen för valfinansieringen. Om kostnaderna är mindre än valfinansieringen, kan det överstigande beloppet t.ex. överföras till kandidatens medel eller bli kvar hos stödgruppen eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten.

4.1.3 Partilagens förteckning över sådant som inte anses vara bidrag

I propositionen föreslås att det till förteckningen i partilagen över sådant som inte betraktas som bidrag ska fogas avgifter för förtroendevalda och prestationer som baserar sig på EU-institutionernas och andra motsvarande internationella organisationers budget.

Förslaget baserar sig på det som föreslås i riksdagens revisionsutskotts betänkande ReUB 1/2018 rd. Statens revisionsverk har i sin revisionspraxis konstaterat att flera partier har ett etablerat sätt att ur mötesarvodena för personer som valts till förtroendeuppdrag ta ut s.k. avgifter för förtroendevalda eller riksdagsledamotsavgifter. I ljuset av ordalydelsen i den gällande lagen och motiveringen till den är ställningen för avgifterna för förtroendevalda otydlig. Enligt revisionsverket kan de prestationer som hör till den sedvanliga

organisationsverksamheten enligt paragrafens ordalydelse bra förstås så att de avser så allmänna och sedvanliga prestationer att de förekommer i all organisationsverksamhet och inte enbart i partier och partiföreningar. Enligt detta resonemang är avgifter för förtroendevalda inte prestationer som hör till den sedvanliga organisationsverksamheten, utan snarare ett bidrag till partiet.

Även valarbetsgruppen understödde tanken att man till förteckningen i partilagen över sådant som inte betraktas som bidrag till partiet också skulle foga sedvanliga prestationer som baserar sig på EU-institutionernas och andra motsvarande internationella organisationers budget, t.ex. ersättningar för resekostnader. I revisionsverkets tillsynspraxis har det upprepade gånger upptäckts situationer där partimedlemmarna har besökt t.ex. EU-institutionerna eller Nordiska rådet och partiet har fått ersättningar för resekostnader i enlighet med dessa institutioners regler. Posterna uppfyller definitionen av bidrag till ett parti och i och med att de är utländska så är de förbjudna. De tidigare situationer som revisionsutskottet lyft fram har framför allt gällt understöd som beviljats på basis av kostnaderna som ersättning för utgifter. Enligt arbetsgruppen har avsikten med lagändringarna inte varit att utesluta sådana prestationer, utan de kan anses vara prestationer till verkligt värde som hör till sedvanlig organisationsverksamhet. Valarbetsgruppen ansåg att understöd som betalas ur statsbudgeten för mellanstatliga internationella organisationer och som gäller resekostnader och andra kostnader inte ska anses vara förbjudna bidrag.

4.1.4 Aktuell redovisning av lån som tagits upp

I propositionen föreslås det att det även i fråga om lån som tagits ska göras en aktuell redovisning till statens revisionsverk på samma sätt som det i enlighet med partilagens 8 c § görs en aktuell redovisning av erhållna bidrag. Genom denna ändring skapas också för lån en likadan transparens som det i den gällande lagstiftningen finns i fråga om bidrag.

Lånen skapar inom ramen för den gällande lagstiftningen en möjlighet att kringgå offentliggörandet av bidragsgivarens namn och andra begränsningar. Det har varit möjligt att med hjälp av lånen dölja betydande finansiärer från offentligheten. När det gäller partilagen ska regleringen enligt förslaget således också gälla sådan finansiering av permanent verksamhet med lån som sker utanför partiets kampanjperiod för ett val.

I valarbetsgruppens diskussioner lyftes skillnaden mellan ett marknadsbaserat lån och ett bidrag fram, och därför är det ändamålsenligt att vid lagberedningen utreda om långivarna och bidragsgivarna borde ha samma utgångsläge.

4.1.5 Möjlighet att överföra statsunderstöd

I propositionen föreslås det att en del av statsunderstödet till ett parti (partistödet) kan anvisas för att stödja verksamheten i en annan sammanslutning eller stiftelse som uppfyller användningsändamålet för understödet.

Enligt statsrådets kanslis förslag till valarbetsgruppen ska det i 9 § 1 mom. i partilagen göras ett tillägg enligt vilket ett parti kan överföra en del av understödet för att stödja verksamheten i en annan sammanslutning eller stiftelse som förverkligar användningsändamålet för understödet. Enligt den gällande lagen kan en del av understödet till ett parti anvisas för stödjande av endast någon annan förenings verksamhet.

Valarbetsgruppen behandlade en sådan ändring av 9 § i partilagen där det entydigt ska framgå om statsunderstödet kan överföras till ett aktiebolag eller en stiftelse. Enligt förslaget kan partiet

överföra en del av understödet till att stödja verksamheten i en annan sammanslutning eller stiftelse som förverkligar användningsändamålet för understödet. Tillägget gör det uttryckligen möjligt för partierna att även i fortsättningen i enlighet med etablerad praxis överföra en del av det beviljade understödet till exempelvis ett aktiebolag som publicerar partiets tidning.

Ett partis möjlighet att överföra en del av sitt understöd till en annan sammanslutning eller stiftelse som förverkligar användningsändamålet ska utöver föreningar även gälla andra juridiska personer. Sammanslutningar är t.ex. aktiebolag, föreningar och andelslag. Därtill kan partiet också överföra en del av understödet till en stiftelse.

Mängden sammanslutningar och stiftelser begränsas i bestämmelsen genom att det förutsätts att den sammanslutning eller stiftelse som en del av stödet anvisas för ska förverkliga användningsändamålet för understödet.

Det föreslås dessutom att 9 § 5 mom. i partilagen förtydligas med ett omnämnande av att statsunderstödslagen (688/2001) som allmän lag också tillämpas på anvisande och överföring av understöd som avses i partilagen. Det föreslagna tillägget till partilagen förtydligar den gällande bestämmelsen, och dess syfte är inte att ändra det rådande rättsläget.

4.1.6 Behov av ändringar i fråga om bokslutshandlingar

I propositionen föreslås det att det till partilagen fogas bestämmelser om inlämnande av handlingar i anslutning till verksamhetsgranskningen samt en bestämmelse om att bokslutshandlingarna ska lämnas in även om partiet skulle ha varit infört i partiregistret endast en del av räkenskapsperioden.

I 9 d § i partilagen föreskrivs det om de handlingar i anslutning till bokslut och revisionsberättelse som ett parti, en förening som avses i understödsbeslutet och en sammanslutning eller stiftelse som anmälts vara en partinära sammanslutning ska lämna in. I 1 mom. föreskrivs det om de handlingar som ett parti ska lämna in till revisionsverket och om de handlingar som en förening som avses i understödsbeslutet lämnar in till partiet.

I 2 mom. föreskrivs det om de handlingar som en sammanslutning eller stiftelse som anmälts vara en partinära sammanslutning ska lämna in till revisionsverket. I förteckningarna över de handlingar som det har bestämts att alla ovannämnda parter ska lämna in nämns revisionsberättelsen, men inte verksamhetsgranskningsberättelsen. Sedan de här paragraferna i partilagen stiftades har bl.a. föreningslagen och revisionslagen ändrats så att en del av sammanslutningarna kan ha en verksamhetsgranskare i stället för en revisor eller en verksamhetsgranskare i egenskap av andra granskare utöver en revisor.

I revisionsverkets revisionsverksamhet har det observerats att lagens bestämmelse om lämnande av bokslutshandlingar när partiet har varit infört i partiregistret endast en del av räkenskapsperioden inte är entydig.

Valarbetsgruppen understödde behovet att uppdatera partilagen på grund av ändringar i bokförings- och revisionslagstiftningen och föreslog att lagen förtydligas till den del den gäller skyldigheten för en förening som avförts ur partiregistret under räkenskapsperioden att lämna revisionsverket bokslutshandlingar.

4.2 Förslag som gäller vallagen

Medlemsomröstning vid partiernas kandidatuppställning

I propositionen föreslås det att den obligatoriska medlemsomröstning som hänför sig till partiernas kandidatuppställning vid riksdagsval slopas. Huvudregeln föreslås fortfarande vara medlemsomröstning, men partiet ska i sina stadgar kunna se till att det demokratiska inflytandet vid kandidatuppställningen tryggas även på andra sätt.

De nuvarande bestämmelserna i 112–118 § i vallagen är ett resultat av en historisk utveckling och finns för att de demokratiska principerna ska iakttas vid kandidatuppställningen. Utgångspunkten enligt bestämmelserna är att partiet inom valkretsen för uppställande av kandidater ska förrätta en hemlig medlemsomröstning som baserar sig på lika rösträtt. Medlemsomröstningen är likväl inte obligatorisk, om för den har nominerats högst så många personer som partiet har rätt att ställa upp som kandidater inom valkretsen. Medlemsomröstningen ska förrättas i enlighet med partiets stadgar eller, om det inte finns sådana bestämmelser i partiets stadgar, med iakttagande av 114–118 § i vallagen.

Valarbetsgruppen hade till uppgift att utreda hur bestämmelserna om kandidatuppställning vid val kunde revideras för att på ett mångsidigare sätt än för närvarande möjliggöra olika demokratiska sätt att fatta beslut i enlighet med vad som närmare bestäms i partiets stadgar. I arbetsgruppens diskussion om en reform av praxis för kandidatuppställning lyftes framför allt fram behovet av att göra reglerna om medlemsomröstning flexibla och att ge partiernas stadgar större vikt än för närvarande vid uppställningen av kandidater för ett parti.

För en uppluckring av regleringen så att den blir mer representativ talar det faktum att motsvarande reglering som förutsätter medlemsomröstning inte finns i fråga om andra typer av val. Enligt 2 § 1 mom. 3 punkten i partilagen ska ett partis stadgar i varje fall säkerställa att demokratiska principer iakttas i föreningens beslutsfattande och verksamhet.

Majoriteten av valarbetsgruppen ansåg att medlemmarnas demokratiska inflytande på valet kan tryggas även om medlemsomröstning inte längre är obligatorisk. Avsikten är att medlemsomröstningen även i fortsättningen ska vara huvudregeln, och därför ska 113–118 § i vallagen fortsättningsvis innehålla bestämmelser om förfarandet vid medlemsomröstning. Bestämmelserna ska fortfarande inte vara tvingande, så det kan göras undantag från dem i partiets stadgar. Enligt förslaget ska justitieministeriet vid registreringen av partiet eller godkännandet av partiets stadgeändringar gå igenom att bestämmelserna om kandidatuppställningen tryggar demokratin i partiets beslutsfattande.

Andra ändringar som föreslås i vallagen

Enligt 11 § 3 mom. i vallagen sammanträder Nylands valkretsnämnd i Helsingfors. Det har nu kommit fram att Nylands valkretsnämnds arbete kunde effektiviseras om nämnden hade möjlighet att som mötesplats, särskilt i fråga om rösträkningen, överväga även andra städer i landskapet Nyland. Därför föreslås det att 3 mom. upphävs, vilket innebär att varje valkretsnämnd själv ska besluta i vilken stad eller kommun den sammanträder. Det kan antas att valkretsnämnderna, eventuellt med undantag för Nylands valkretsnämnd, fortfarande kommer att sammanträda på sina nuvarande, redan etablerade mötesplatser. Eftersom bestämmelsen om de städer där sammanträdena hålls slopas, föreslås det att 1 mom. ändras så att det för varje regionförvaltningsverk är klart vilken valkretsnämnd eller vilka valkretsnämnder den ska tillsätta.

Det föreslås att 16 § 3 mom. i vallagen ändras så att också valbestyrelsen vid behov kan anlita biträdande personal för användning av rösträtsregistret på motsvarande sätt som valnämnden i nuläget kan göra vid röstningen på valdagen. På detta sätt blir det möjligt att använda rösträtsregistret vid röstning i anstalt.

I vallagens 29 § 1 mom. föreslås en teknisk ändring så att det i fortsättningen ska vara möjligt att använda rösträttsregistret också på allmänna förhandsröstningsställen utomlands, genom att orden ”i hemlandet” stryks. Enligt förslaget ändras därtill 1 mom. så att anteckningen kan göras av valbestyrelsen, medan anteckningen hittills har kunnat göras endast av valbestyrelsens ordförande.

Det föreslås att 42 § 1 mom. ändras så att den första satsen stryks som onödig. Satsen ströks inte i samband med lagändringen 2010 (431/2010). Det är inte längre nödvändigt att genom ett tillkännagivande underrätta justitieministeriet om kandidaterna i presidentvalet.

Det föreslås att 53 § 1 mom. preciseras så att justitieministeriet ska sända förhandsröstningshandlingar till de kommunala centralvalnämnderna för vidarebefordran till valförrättarna på förhandsröstningsställena i hemlandet, valförrättarna vid hemmaröstning och valbestyrelserna. Sådana handlingar ska också sändas till utrikesministeriet för vidarebefordran till de finska beskickningar och till befälhavarna på de finska fartyg som utgör förhandsröstningsställen.

Det föreslås att det inledande stycket i 60 § 2 mom. i vallagen ändras så att det överensstämmer med 29 § 1 mom. så att anteckningen kan göras av valbestyrelsen, medan anteckningen hittills endast har kunnat göras av valbestyrelsens ordförande.

Det föreslås att rubriken för 99 § och 99 § 2 mom. i vallagen ändras så att rubriken bättre motsvarar paragrafens innehåll och så att det preciseras vilka handlingar i pappersformat valkrets nämnden ska överlämna till regionförvaltningsverket för förvaring.

Det föreslås dessutom att det till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. där det föreskrivs om varaktig förvaring av valkrets nämndens protokoll jämte bilagor i enlighet med justitieministeriets föreskrifter.

Det föreslås att 143 § 4 mom. i vallagen ändras så att omnämmandet av den 40 dagen som felaktigt blivit kvar i paragrafen korrigeras till att gälla den 47 dagen.

I 143 § 3 mom. 2 punkten i vallagen föreslås en korrigering av ett fel som av misstag inte rättats i den finska språkdräkten. Valfärdsområdesnämnden ska lämna resultatet av valfärdsområdesvalet till valfärdsområdesfullmäktige (aluevaltuusto), inte till landskapsfullmäktige (maakuntavaltuusto), vilket den finska språkdräkten nu anger. I den svenska språkdräkten görs en liten språklig ändring.

Enligt förslaget ska det till vallagens 185 § fogas ett nytt 2 mom. genom vilket bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar i 1 mom. förtydligas så att de också gäller personal som anställts av valkrets nämnden, valfärdsområdesvalnämnden och den kommunala centralvalnämnden.

4.3 Förslag som gäller lagen om medborgarinitiativ

I propositionen föreslås det att den nedre åldersgränsen för finska medborgare att underteckna det europeiska medborgarinitiativets stödförklaringar ska sänkas från nuvarande 18 år till 16 år för att öka de ungas politiska påverkningsmöjligheter. Europeiska kommissionen har ansett att en lägre åldersgräns för medborgarinitiativ har en positiv inverkan på de ungas möjligheter att delta och på medvetenheten om Europeiska unionen. Kommissionen konstaterar att medborgarinitiativet är ett icke-bindande sätt att påverka, och att det kan ses som ett lämpligt sätt att delta också för unga som ännu inte är röstberättigade. Sänkningen av åldersgränsen i

Finland för att understödja europeiska medborgarinitiativ stöder också målen i det nationella demokratiprogrammet 2025 om att stärka ungas samhälleliga delaktighet.

I diskussionerna i den parlamentariska valarbetsgruppen konstaterades det att intresset för samhällelig påverkan uppstår redan innan en person har uppnått myndighetsåldern och att detta också bör beaktas i den representativa demokratin. Medborgarinitiativet ansågs vara en lyckad demokratisk innovation. Åldersgränserna behöver inte vara desamma i fråga om medborgarinitiativ och rösträtt. Initiativrätten ansågs bidra till intresset för politisk påverkan. Majoriteten av valarbetsgruppen understödde den nu föreslagna sänkningen av åldersgränsen.

4.4 De huvudsakliga konsekvenserna

De ändringar i valfinansieringslagen och partilagen som föreslås i propositionen ökar transparensen i tillsynen över val- och partifinansieringen. Reformerna är viktiga med tanke på öppenheten och på ett demokratiskt samhälle. Syftet med propositionen är att säkerställa att väljarna har tillräckligt med information om en kandidats eventuella bindningar för att kunna bedöma kandidaten. Genom en ökad insyn vill man förbättra trovärdigheten hos det politiska systemet och därigenom valdeltagandet och människors tilltro till politisk verksamhet. Avsikten är att uppmuntra kandidaterna till så stor öppenhet som möjligt. De föreslagna ändringarna förbättrar i fortsättningen tillgången till information om valfinansieringen för de kandidater som blivit valda också när det gäller lån. Ökad medvetenhet om kandidaternas finansiering också i fråga om lån kan minska förekomsten av osaklig finansiering. Ändringarna syftar till att förhindra uppkomsten av osunda bindningar och att stävja utvecklingen av valkampanjer med alltför stor finansiering.

Enligt uppgifter från statens revisionsverk har lånefinansiering varit relativt sällsynt. I det senaste valet fanns det bland de redovisningsskyldiga mellan 1 och 33 aktörer som var skyldiga att göra en efterhandsredovisning, dvs. aktörer som tagit lån. Alla kandidater är inte redovisningsskyldiga, utan endast de invalda och deras ersättare. Beroende på val (exklusive presidentval) har de redovisningsskyldiga varit mellan 29 och 17 397. Det genomsnittliga lånebeloppet har beroende på val varit cirka 19 000 – 30 000 euro.

Enligt uppgifter från Statens revisionsverk har man dessutom vanligen ansökt om och fått lån av ett finansinstitut. De föreslagna nya bestämmelserna inverkar således inte alls på de mest typiska situationerna, eftersom en kandidat enligt vad som föreslås i propositionen ska identifiera finansiären som ett finansinstitut, om han eller hon tar lånefinansiering från ett finansinstitut, men banken eller finansinstitutet behöver inte namnges. Den föreslagna förändringen skulle dock göra valfinansieringen mer transparent i fråga om sådana enskilda personer, företag eller andra sammanslutningar som ger kandidaterna betydande lånefinansiering (minst 1 500 euro). Lagändringen inverkar mest på sådana valkandidater som får stöd för sin kampanj genom att låna pengar av enskilda personer, företag (inte finansinstitut) eller andra sammanslutningar, såsom stiftelser eller föreningar. Lagändringen kan ha konsekvenser för sådana kandidater som inte vill offentliggöra uppgifter om finansiärer av det slag som nämns ovan. I sådana fall kan en kandidat skaffa medel någon annanstans, t.ex. genom att själv finansiera en större del av kampanjkostnaderna eller genom att skaffa lånefinansiering från ett finansinstitut. Å andra sidan kan ett alternativ också vara att finansieringen av valkampanjen sist och slutligen blir mindre.

De nya kraven på transparens i fråga om lånefinansieringen tryggar en jämlik behandling av finansiärerna, eftersom man genom att bevilja lånefinansiering inte längre kan undvika att ett valbidrag redovisas öppet. Största delen av valkandidaterna påverkas inte av ändringen, eftersom lånefinansiering används relativt sällan och de aktörer som enligt revisionsverkets

observationer vid tillsynen vanligen tagit lån har tagit lån hos ett finansinstitut. Propositionen bedöms inte ha några större konsekvenser för tillgången till valfinansiering.

Den föreslagna ändringen i 112 § i vallagen möjliggör på ett mångsidigare sätt än för närvarande olika demokratiska sätt att vid kandidatnomineringen till ett riksdagsval fatta beslut i enlighet med vad som närmare bestäms i partiets egna stadgar.

Genom den föreslagna ändringen i 10 § i lagen om medborgarinitiativ sänks åldersgränsen så att ett europeiskt medborgarinitiativ kan stödjas av en finsk medborgare som fyllt 16 år. I och med ändringen av medborgarinitiativet förbättras de ungas möjligheter att delta och deras medvetenhet om Europeiska unionen.

4.4.1 Konsekvenser för myndigheterna

De ändringar som föreslås i valfinansieringslagen och partilagen har inga separata konsekvenser för myndigheterna, även om de föreslagna ändringarna i redovisningen av valfinansieringen kräver tekniska ändringar i statens revisionsverks redovisningssystem.

Genom de ändringar som föreslås i vallagen förtydligas valmyndigheternas funktioner och praxis.

Till följd av den föreslagna ändringen i 10 § i lagen om medborgarinitiativ och i och med att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata är behörig myndighet i Finland, kräver sänkningen av den nedre åldersgränsen en teknisk ändring i fråga om åldersgränsen i den applikation som används. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ansvarar för kontrollen av finska medborgares underskrifter för stödförklaringar för EU-medborgarinitiativ. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kontrollerar alla stödförklaringar som samlats in via webben och eventuella stödförklaringar som samlats in på papper med hjälp av ett urvalsförfarande. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata lämnar till Europeiska kommissionen ett bekräftelsebeslut som gäller kontrollen och antalet stödförklaringar.

4.4.2 Ekonomiska konsekvenser

De föreslagna ändringarna har inte några självständiga ekonomiska konsekvenser. Den föreslagna ändringen av valfinansieringslagen, enligt vilken det ska göras en aktuell redovisning till statens revisionsverk också av lån som tagits upp, kräver tekniska ändringar i informationssystemet, men den bedöms inte heller ha några självständiga ekonomiska konsekvenser.

5 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Valfinansieringen

Öppenheten i partifinansieringen och valfinansieringen i Europeiska unionens medlemsländer bedömdes gemensamt 2007 av Europarådets grupp av stater mot korruption, Greco (Group of States against Corruption). Efter utvärderingsomgången skärptes lagstiftningen om partifinansieringen och valfinansieringen i nästan alla de medlemsländer i Europeiska unionen som deltog. Trots att staterna efter Grecos utvärdering allmänt skärpte redovisningsskyldigheterna i anslutning till den politiska finansieringen i slutet av 2000-talet och början av 2010-talet, kunde man inte då skönja en lika stor förändring i bestämmelserna om

offentliggörande av finansieringen. Regleringen i samband med valfinansieringens offentlighet har dock under det senaste årtiondet ökat i de europeiska länderna.

I de flesta av Europeiska unionens medlemsstater är endast uppgifter om valfinansiering som överstiger ett visst belopp offentliga. I mer än hälften av EU:s medlemsstater regleras offentliggörandet av finansieringen dock striktare än skyldigheten att redovisa finansiella uppgifter.

Av medlemsländerna är det utöver Finland endast Österrike, Belgien, Cypern, Danmark, Irland och Italien som har enhetliga bestämmelser om rapportering och offentliggörande av finansiella uppgifter.

För närvarande har offentliggörandet av uppgifter inte begränsats i följande EU-länder: Bulgarien, Kroatien, Tjeckien, Estland, Lettland, Polen och Portugal. I dessa länder offentliggörs alla politiska stöd och deras givare. Det finns dock skillnader mellan staterna i fråga om huruvida redovisningsskyldigheten (och därmed också uppgifternas offentlighet) endast gäller partifinansieringen eller också valfinansieringen.

I Frankrike, Grekland, Luxemburg och Spanien gäller redovisningsskyldigheten också valfinansieringen, men allmänheten får inte alls ta del av uppgifterna om valfinansieringen. Den noggrannhet med vilken de finansierande aktörerna offentliggörs varierar dessutom mellan olika stater. I en del av länderna framgår av de offentliga uppgifterna endast de sammanlagda beloppen, medan namnen på och adresserna till dem som beviljat finansiering är offentliga uppgifter i andra länder. Greco har gett staterna rekommendationer om att det i den nationella lagstiftningen om finansieringen ska fastställas en gräns, efter vilken namnen på dem som gett valfinansiering ska publiceras. Exempelvis Frankrike har dock inte börjat ändra lagstiftningen utifrån Grecos rekommendationer, eftersom man i Frankrike anser att offentliggörandet av namnen försvagar individens frihet att uttrycka sin egen politiska åsikt.

Storbritannien

I Storbritannien stiftades lagen om valfinansiering PPER (the Political Parties, Elections and Referendums Act) år 2000. Då skärptes skyldigheten att redovisa politisk finansiering avsevärt för både partier och kandidater. De skärpningar som gjorts i lagstiftningen i Storbritannien har sitt ursprung i all synnerhet i olika skandaler som gällde partifinansiering och som fick offentlighet i slutet av 1990-talet.

I lagen om valfinansiering från år 2000 föreskrevs det att donationer som överstiger ett visst belopp skulle redovisas vidare till valnämnden. För partiernas del var gränsen då 5 000 pund och för lokalföreningarnas del 2 000 pund. I den ursprungliga lagen hade det dock inte fastställts att också lån som partierna tagit upp ska redovisas till valnämnden. År 2006 visade det sig att minst tre partier hade tagit upp stora lån för att finansiera sina valkampanjer 2005. Arbetarpartiet (The Labour Party) hade lånat 14 miljoner pund för sin kampanj och det konservativa partiet (The Conservative and Unionist Party) 16 miljoner pund för sin. Dessutom uppgav liberaldemokraterna (Liberal Democrats) att de hade lånat sammanlagt 850 000 pund från tre olika aktörer. Efter detta ändrades lagen så att redovisningsskyldigheten numera utöver donationer också gäller lån.

För närvarande är gränsen för donationer och lån som ska redovisas 11 180 pund på årsnivå. Utöver de engångsdonationer och lån som överstiger detta belopp ska partiet eller kandidaten redovisa vidare, om mindre donationer och lån av en och samma aktör under kalenderåret

sammanlagt överstiger gränsen på 11 180 pund. Donationer eller lån som understiger 500 pund räknas dock inte med i detta belopp.

Uppgifterna om den politiska finansieringen är offentliga och finns på valnämndens webbplats. I fråga om valfinansieringen rapporteras förutom donationens eller lånets belopp och mottagare också donatorns eller långgivarens namn och befattning. Dessutom ska förändringar i lånen, såsom låneamorteringar eller återbetalning av lån, redovisas vidare.

Det mest intressanta ur finländsk synvinkel är Storbritanniens erfarenhet av en lucka i lagen från 2000, där lånen inte alls omfattades av den redovisningsskyldighet som gällde politisk finansiering. I exemplet från Storbritannien kringgick partierna lagstiftningen genom att ta emot fler lån än tidigare, av vilka största delen i verkligheten var donationer. Luckan i lagen fylldes genast igen 2006, och i den gällande lagen behandlas lån på samma sätt som donationer.

Estland

I Estland behandlas valfinansieringen i partilagen (Political Parties Act), som ursprungligen trädde i kraft 1995. Enligt den ursprungliga lagen skulle partierna lämna en riktgivande rapport till den nationella valnämnden om utgifterna för valkampanjen och om finansieringen av valet. Valfinansieringen och dess offentlighet väckte mycket diskussion i Estland särskilt i mitten av 2000-talet, då medierna kritiserade partiernas tvivelaktiga sätt att finansiera sina valkampanjer. Det gjordes betydande ändringar i partilagen 2014.

Också i Estland omfattar valfinansieringen endast den finansiering som har använts för kostnaderna under en enskild kandidats valkampanj. Även om det föreskrivs om valfinansieringen i partilagen, omfattar lagen också självständiga kandidater och kandidatföreningar. Enligt lagen ska partierna och andra kandidater meddela tillsynskommittén för valfinansiering (ERJK) alla uppgifter om kandidaternas valfinansiering senast en månad efter valet via den elektroniska tjänsten på ERJK:s webbplats. Donationens datum och typ, betalare, betalarens personbeteckning eller registreringskod samt belopp ska noteras i rapporten om valfinansieringen. Databasen över valfinansieringen blir offentlig på ERJK:s webbplats inom några dagar från det att tidsfristen för partierna och kandidaterna löpt ut. I databasen kan man söka uppgifter om valfinansieringen t.ex. enligt val, parti, finansiär och typ av finansiering. I Estland följer medierna vanligen ERJK:s webbplats och gör inslag om exceptionellt stora enskilda donationer och om trender i anslutning till finansieringen.

Det finns många likheter mellan systemen för valfinansiering i Finland och Estland, även om alla uppgifter om valfinansiering är offentliga i Estland, oberoende av finansieringsbeloppet. Exempelvis har man både i Finland och i Estland utvecklat fungerande elektroniska system med vars hjälp uppgifter om finansieringen enkelt kan samlas in och offentliggöras.

Norge

I Norge behandlas valfinansieringen i partilagen (The Political Parties Act 2005), som stiftades 2005.

I den reform som trädde i kraft 2009 (Greco reform) förbättrades t.ex. transparensen hos partiernas kostnader, de administrativa och straffrättsliga konsekvenserna utvecklades och det föreskrevs om separat rapportering av valfinansieringen. Lagen har uppdaterats också 2013 och 2014, då t.ex. formaliteterna för redovisningen av både valfinansiering och annan politisk finansiering har förtydligats. Norge är ett av få länder som vid uppdateringen av lagstiftningen

om politisk finansiering har beaktat alla de rekommendationer som Greco gett och som gäller en förbättring av transparensen hos den politiska finansieringen.

Enligt lagen får partierna ta emot donationer från privatpersoner och juridiska personer, men det är förbjudet att ta emot donationer från exempelvis utländska eller anonyma källor och från statsägda företag. Partierna ska uppge alla inkomster som överstiger 10 000 kronor och som de under valåret tar emot före fredagen före valdagen. Till inkomsterna räknas utöver stöd och donationer av engångsnatur också t.ex. månatliga donationer, tjänster, lån och rabatter.

Norge är ett exempel på en stat där behovet av att ändra lagstiftningen inte har ökat till följd av skandaler i anslutning till politisk finansiering. I Norge har det däremot ansetts viktigt att den politiska finansieringen är öppen och utvecklas för att medborgarnas starka förtroende för de politiska institutionerna ska kunna upprätthållas. I Finland och Norge har det politiska förtroendet traditionellt legat på en högre nivå än i Storbritannien och Estland. Även Europarådet har betonat vikten av att utveckla lagstiftningen om valfinansiering för att öka medborgarnas förtroende för det politiska systemet.

Medborgarinitiativ

I Europeiska unionen finns för närvarande fyra medlemsländer vars nedre åldersgräns för ett europeiskt medborgarinitiativ är under 18 år. I Estland, Malta och Österrike är den nedre åldersgränsen 16, i Grekland 17. När det gäller Malta, Österrike och Grekland är det fråga om en åldersgräns som fastställts i enlighet med artikel 2.1 första stycket i kapitel 1 i förordning 2019/788, eftersom länderna iakttar samma nedre åldersgräns även vid Europaparlamentsval.

Estland är tills vidare den enda av unionens medlemsstater som har fastställt en åldersgräns på 16 år för ett europeiskt medborgarinitiativ i enlighet med artikel 2.1 andra stycket i kapitel 1. Åldersgränsen baserar sig inte på åldersgränsen för rösträtt, eftersom åldersgränsen vid Europaparlamentsval är 18 år trots att åldersgränsen för rösträtt i det estniska kommunalvalet är 16 år. Bestämmelser om åldersgränsen för europeiska medborgarinitiativ finns i Estlands nationella lagstiftning i lagen om genomförande av förordning 2019/788. I motiveringen till utkastet till ovan nämnda lag (seletuskiri) nämns flera grunder för att sänka åldersgränsen för europeiska medborgarinitiativ till 16 år. Den nedre åldersgränsen för det estniska medborgarinitiativet (kollektivne pöerdumine) har sedan 2014 varit 16 år. Estlands regering och parlament har åtagit sig att bl.a. genom medborgarinitiativ stödja deltagandet bland 16-åringar och bland unga som är äldre än 16 år. Medborgarinitiativen konstateras öka de ungas möjligheter att delta, vilket ökar deras aktiva medborgarskap.

6 Remissvar

Utkastet till regeringens proposition publicerades den 23 april 2024 i utlåtandetjänsten, där det var ute på remiss till och med den 18 juni 2024. Sammanlagt inkom 17 utlåtanden. Dessutom ordnades det efter den egentliga remisstiden en separat möjlighet för valkrets nämnderna, sammanlagt 12, att lämna in sitt utlåtande senast den 5 augusti 2024. Utlåtande lämnades av fyra valkrets nämnder.

Remissinstanserna förhöll sig i huvudsak positiva till de föreslagna ändringarna i valfinansieringslagen och partilagen och ansåg att förslagen förtydligar och preciserar tolkningarna och ökar valfinansieringens öppenhet och transparens.

Riksdagens justitieombudsmans kansli framförde dock kritiska synpunkter om termen ”stödgrupp” som används i valfinansieringslagen och i partilagen, och därför motsvarar grundbegreppen i lagen och bestämmelserna om grundbegreppen inte till alla delar de rättsliga utgångspunkter som i vår rättsordning i allmänhet ställs på förvaltning och ägande av medel och annan egendom. I utlåtandet framfördes det att denna brist också inverkar på innehållet i redovisningsskyldigheten när det gäller valfinansieringen och på vilka aktörer som omfattas av de övriga skyldigheter som anknyter till redovisningsskyldigheten samt på huruvida dessa skyldigheter ens i praktiken kan fullgöras. En kandidats stödgrupper är inte juridiska personer, om de inte har registrerats som föreningar eller stiftelser, och förlusten av den rättsliga handlingsförmågan i anslutning till att en registrering inte har gjorts kan i praktiken medföra problem vid tillämpningen av bestämmelserna, i synnerhet i situationer där ett eventuellt överskott i valfinansieringen fördelas. I utlåtandet framfördes det också att en stödgrupp inte kan ha rättigheter eller skyldigheter i anslutning till de medel som samlats in vid val eller över huvud taget ens egna medel.

Med anledning av riksdagens justitieombudsmans kanslis utlåtande har utkastet till 6 a § i valfinansieringslagen korrigerats till denna del, och enligt den föreslagna paragrafen är det inte längre möjligt att överföra överblivna medel till en stödgrupp som saknar rättshandlingsförmåga eller låta en sådan stödgrupp förvalta medlen. Om stödgruppen är en sammanslutning med rättsförmåga, kan den också ha egna medel. Genom denna precisering förbättras samtidigt den nuvarande situationen, där det kan ha blivit oklart vad som händer med de medel som stödgruppen förvaltar efter valkampanjen, om det inte varit fråga om en sammanslutning med rättsförmåga.

Lauri Tarasti har i sitt verk som behandlar valkandidaters och partiers finansiering (på finska ”Vaaliehdokkaiden ja puolueiden rahoitusopas”, 2010) tagit upp begreppet stödgrupp (s. 38). Även om lagens rubrik lagen om kandidaters valfinansiering enbart syftar på kandidater, används det i flera paragrafer tre begrepp parallellt dvs. en kandidat, en kandidats stödgrupp och någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten. Detta beror på att dessa tre begrepp betraktas som en helhet i lagen. Kostnaderna för valkampanjen och valfinansieringen omfattar på lika grunder kostnaderna och valfinansieringen för kandidaten, kandidatens stödgrupp och andra sammanslutningar som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten. Det är i samtliga fall fråga om kandidatens valfinansiering.

I verket behandlas också den nya mening som år 2009 fogades till 22 § 2 mom. i inkomstskattelagen: Som allmännyttiga samfund kan också betraktas ett för stöd till kandidater vid allmänna val förbehållet förmögenhetskomplex. Enligt motiveringen i regeringens proposition (RP 13/2009 rd) avses med detta bl.a. medel som administreras av en stödgrupp för en kandidat och som är avsedda att användas för kandidaten vid allmänna val. Medlen kan också förvaltas av en förening eller någon annan sammanslutning.

Lauri Tarasti påpekar också i sitt verk att det inte finns någon klar definition av begreppet stödgrupp. Ordet stödgrupp har i själva verket endast tagits som exempel på en sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten (s. 42). I sin friaste form är stödgruppen bara en grupp vänner som med de medel som de samlat in stöder sin egen kandidats valkampanj. Då är medlemmarna i stödgruppen personligen ansvariga om gruppen ingår förbindelser på kandidatens vägnar. När stödgruppen t.ex. kommer överens om valreklam i en tidning ansvarar gruppen för betalningen av fakturorna. Om stödgruppen inte kan samla tillräckligt med medel för att betala fakturorna, är de som beställt valreklamerna personligen ansvariga. Om stödgruppen inte i eget namn kan öppna ett bankkonto, ska kontot vara ett konto som förvaltas av någon annan, såsom en medlem i stödgruppen eller någon utomstående, och där stödgruppens särskilda förmögenhet kan påvisas (s. 39–41).

Riksdagens justitieombudsmans kansli lyfte i sitt utlåtande också fram att de säkerhetsarrangemang som hänför sig till lånen ska omfattas av tillsynen över valfinansieringen. Med anledning av remissvaren har det till förslaget till 6 a § i vallagen också fogats en skyldighet att redovisa säkerhetsarrangemangen för ett lån.

Statens revisionsverk ansåg att utkastet till proposition som helhet är lyckat och uttryckte sitt stöd för att de föreslagna lagarna ska träda i kraft den 1 juli 2025, i enlighet med förslaget i utkastet till proposition. Den föreslagna tidpunkten för lagens ikraftträdande är optimal med tanke på de valspecifika anvisningarna och systemarbetet. År 2025 ordnas i Finland kombinerade kommun- och välfärdsområdesval med uppskattningsvis cirka 35 000–45 000 kandidater. På grund av det stora antalet kandidater är det särskilt viktigt att lagstiftningen och myndigheternas anvisningar är tydliga, förutsägbara och sker i rätt tid. Snabbare ändringar än detta kan skapa förvirring bland kandidaterna och de redovisningsskyldiga. En tillräcklig beredskapstid för ändringar i lagstiftningen sänker också de kostnader för system och resurser som ändringarna medför. Valdagen är den 13 april 2025. Kampanjperioden för valet börjar därmed den 13 oktober 2024. Revisionsverket publicerar sina anvisningar om redovisningen av valfinansieringen i god tid innan kampanjperioden börjar.

Enligt statens revisionsverk ökar offentlighöret av långivarnas namn framför allt valfinansieringens transparens. Däremot har det inga stora praktiska konsekvenser (som orsakar resursbehov) för tillsynsarbetet.

Statens revisionsverk påpekade också att det i förarbetena till den gällande lagstiftningen och i rättslitteraturen på ett mycket allmänt plan har konstaterats att valfinansieringens överskott kan användas vid följande val eller överföras till den redovisningsskyldiges egna medel. Revisionsverket anser att den nu föreslagna ändringen, där den redovisningsskyldige tar ställning till användningen av överblivna medel, också är ett steg framåt när det gäller valfinansieringens transparens.

I utkastet till proposition föreslås det att det även i fråga om lån som tagits upp ska göras en aktuell redovisning till statens revisionsverk på samma sätt som det i enlighet med partilagens 8 c § görs en aktuell redovisning av erhållna bidrag. Enligt statens revisionsverk förenhetligas regleringen av olika stödformer av en lösning där också mottagen lånefinansiering redovisas i realtid och samtidigt åtgärdas en uppenbar brist i lagstiftningsgrunden.

Dessutom ansåg statens revisionsverk att de tekniska ändringar som gällde redovisningsregistret och tillgången till uppgifter är nödvändiga. Samtidigt föreslog revisionsverket att 9 f § i partilagen ändras så att det i dess 1 mom. hänvisas till 9 d § i partilagen och inte bara till paragrafens första moment. Enligt 9 f § 1 mom. i partilagen registreras för närvarande i revisionsverkets redovisningsregister de handlingar som enligt 9 d § 1 mom. ska lämnas in, men inte de handlingar som avses i 2 mom. i samma paragraf, trots att handlingarna ska lämnas till statens revisionsverk. Revisionsverket anser att formuleringen i 9 f § i partilagen bör ändras så att det i 9 § 1 mom. hänvisas till 9 d § i partilagen och inte bara till dess första moment. Detta ökar transparensen i fråga om resurserna och verksamheten hos de aktörer som anmälts vara partinära sammanslutningar. Den föreslagna ändringen ökar öppenheten i partifinansieringen och försätter olika partipolitiska aktörer i en mer jämlik ställning.

Dessutom föreslog statens revisionsverk att 9 d § i partilagen ändras så att paragrafens term balansbok ändras till termen bokslut. Därmed stämmer den terminologi som används överens med bokföringslagen.

I utlåtandet från dataombudsmannens byrå framfördes det att man vid den fortsatta beredningen fortfarande ska fästa uppmärksamhet vid att i propositionen bedöma propositionens konsekvenser för skyddet av personuppgifter till den del det är fråga om publiceringen av namnen på enskilda personer som är långivare. Till denna del preciserades avsnitt 10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning i utkastet.

Skatteförvaltningen ansåg att det i motiveringen till propositionen kommer väl fram att när överskottet från valfinansieringen överförs antingen till kandidatens egna medel eller till stödgruppens eller sammanslutningens medel ska också eventuella olika skattepåföljder och Skatteförvaltningens anvisningar beaktas. Det valbidrag som kandidaten själv får i pengar (t.ex. på kandidatens eget bankkonto eller ett konto som endast kandidaten har nyttjanderätt till) är i princip en skattepliktig gåva till honom eller henne.

Skatteförvaltningen har gett anvisningar om behandlingen av valbidrag och valutgifterna vid beskattningen (diarienummer A77/200/2017). I kap. 2 behandlas allmännyttigheten hos ett för stöd till kandidater förbehållet icke registrerat förmögenhetskomplex på följande sätt: ”Enligt bestämmelsen som har fogats till inkomstskattelagen betraktas ett för stöd till kandidater vid allmänna val förbehållet förmögenhetskomplex som allmännyttigt samfund. I praktiken avses med ett sådant förmögenhetskomplex sådana tillgångar som kandidatens stödgrupp förvaltar över och som är avsedda för att användas till kandidatens förmån i samband med allmänna val. En stödgrupp behöver således inte låta registrera sig som förening för att den ska betraktas som ett allmännyttigt samfund. Om medel används för annat ändamål än för kandidatens valutgifter är det inte fråga om ett allmännyttigt samfund.” I Skatteförvaltningens nuvarande anvisning har man inte beaktat en situation där den valfinansiering som en oregistrerad stödgrupp får överstiger kostnaderna för kampanjen. För att ett sådant förmögenhetskomplex förbehållet stöd till kandidater ska kunna betraktas som allmännyttigt i beskattningen, ska dess medel användas endast för allmännyttiga ändamål.

Mottagaren ska till Skatteförvaltningen lämna en skattedeklaration över den skattepliktiga inkomsten eller gåvan. Den redovisning till statens revisionsverk som avses i valfinansieringslagen ersätter inte skattedekclarationer som lämnas till Skatteförvaltningen.

Valkrets nämnderna yttrade sig särskilt om förslaget till ändring av 11 § i vallagen. I huvudsak ansågs förslaget bra, men det fördes dock fram att strykningen av 3 mom. skulle innebära ett fritt val av plats för valkrets nämndens sammanträden och leda till större osäkerhet. Enligt förslaget är det dock valkrets nämndens eget beslut var sammanträdena hålls, beslutet är alltså på valkrets nämndens ansvar. Sannolikt kommer inte andra än Nylands valkrets nämnd att ändra sin mötesort.

Egentliga Finlands valkrets nämnd lyfte i sitt utlåtande fram några preciseringsförslag som har beaktats i regeringspropositionen.

I utlåtandena framfördes allmänt också flera andra ändringsbehov i valfinansieringslagen, såsom att göra förhandsanmälan om valfinansiering obligatorisk, sänka/höja gränserna för redovisningsskyldigheten, införa ett kampanjtak samt omvärdera gränsvärdena för valfinansieringen i syfte att utse finansiärer.

Remissvaren om förslaget till ändring av 10 § i lagen om medborgarinitiativ var positiva och förslaget att sänka den nedre åldersgränsen för stödförklaringar för europeiska medborgarinitiativ till 16 år understöddes. Det ansågs öka de ungas möjligheter att påverka, de ungas delaktighet och intresse för samhällsfrågor.

Flera remissinstanser lyfte samtidigt fram att åldersgränsen bör införas också i fråga om inhemska medborgarinitiativ. Dessutom föreslogs det att man funderar på åldersgränsen vid val i hemlandet, både i fråga om rösträtt och valbarhet. I några utlåtanden framfördes också att inte enbart en sänkning av åldersgränsen ökar de ungas deltagande, utan att det samtidigt är viktigt att öka demokratifostran och demokratiarbete i skolor och andra bildningsorganisationer och civilsamhällesorganisationer i enlighet med det demokratiprogram som är under beredning. Det bör också beaktas att ungdomar behöver stöd och information för att verkligen kunna påverka genom det europeiska medborgarinitiativet. Förändringen förutsätter satsningar på demokratifostran för unga och stödande av påverkansverksamhet, t.ex. ungdomsorganisationernas arbete.

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om kandidaters valfinansiering

6 §. *Huvudsakligt innehåll i redovisningen av valfinansieringen.* Den gällande 6 § ska enligt förslaget delas upp i två paragrafer, 6 och 6 a §. I 6 §, som föreslås bli ändrad, föreskrivs om vilka allmänna uppgifter som redovisningen av valfinansieringen (1, 5 och 6 mom. i den gällande paragrafen) ska innehålla. Bestämmelserna i 2, 3 och 4 mom. i den gällande paragrafen flyttas i delvis ändrad form till den nya 6 a §.

I 1 mom. 4 punkten ändras ordföljden och samtidigt stryks satskonstruktionen med ”inbegripet”.

I 2 mom. ändras ordet kandidat till ordet redovisningsskyldig.

6 a §. *Särskilt innehåll i redovisningen av valfinansieringen.* Det föreslås att det till lagen fogas en ny paragraf där det föreskrivs om det särskilda innehållet i redovisningen av valfinansieringen. Paragrafen motsvarar till innehållet i huvudsak nuvarande 6 § 2–4 mom.

I 1 mom. föreskrivs på samma sätt som i 6 § 2 mom. i den gällande lagen, dvs. hur varje enskilt stöd och dess givare ska redovisas separat, om bidragets värde är minst 800 euro vid kommunalval eller minst 1 500 euro vid andra val. Till början av 1 mom. fogas orden redovisningen av valfinansieringen.

I 2 mom. föreskrivs på samma sätt som i 6 § 4 mom. i den gällande lagen att namnet på en enskild person inte får uppges utan dennes uttryckliga samtycke, om värdet av det bidrag som personen gett är mindre än det belopp som nämns i 1 mom.

I 3 mom. föreskrivs som ny sak att namnet på den som har gett en valkampanj ett lån på 1 500 euro (800 euro vid kommunalval) eller mer ska offentliggöras. Även borgen för lån och tredjemanspanter ska redovisas. Om långivaren är ett kreditinstitut, räcker det med en upplysning om att det är fråga om ett lån som beviljats av kreditinstitutet, dvs. det behöver inte preciseras i redovisningen vilket kreditinstitut som har beviljat lånet. Kravet enligt de gällande bestämmelserna att redovisa en återbetalningsplan av ett lån kvarstår i momentet.

Med kreditinstitut avses här i enlighet med 1 kap. 7 § i kreditinstitutslagen (610/2014) ett företag som har koncession för kreditinstitutsverksamhet enligt 4 kap. i den lagen. Ett kreditinstitut kan vara en inlåningsbank eller ett kreditföretag.

I paragrafens 4 mom. föreslås det en ny bestämmelse om att valfinansiering som överskrider kostnaderna för valkampanjen också ska redovisas. Nytt är dessutom att om det inte finns någon stödgrupp för kandidaten eller om stödgruppen inte är en sammanslutning med rättsförmåga

överförs överskottet från valfinansieringen till kandidatens egna medel. När överskottet från valfinansieringen överförs antingen till kandidatens egna medel eller till stödgruppens eller sammanslutningens medel ska också eventuella olika skattepåföljder och Skatteförvaltningens anvisningar beaktas. Likaså ska eventuella skattepåföljder och Skatteförvaltningens anvisningar beaktas i situationer där kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten inte är en sammanslutning med rättsförmåga, varvid ett eventuellt överskott från valfinansieringen överförs till kandidatens egna medel.

I praktiken, enligt Skatteförvaltningens anvisning, om exempelvis en kandidat har öppnat ett konto som endast kandidaten har nyttjanderätt till, anses de medel som har förts in på kontot som inkomster eller gåvor till kandidaten och är i princip skattepliktiga i kandidatens egen beskattning. Inkomster som en kandidats stödgrupp får betraktas däremot i allmänhet som inkomster som ett allmännyttigt samfund fått, och då är de i de flesta fall skattefria inkomst eller skattefri gåva. För att t.ex. donationer ska kunna anses ha kommit stödgruppen till godo, ska stödgruppen ha ett eget bankkonto. Enligt Skatteförvaltningens anvisning är det bra att även i dessa situationer se till att även andra än kandidaten själv har rätt att använda kontot.

7.2 Partilagen

8 §. Bidrag till partier och partiföreningar. Förteckningen i 3 mom. preciseras så att som bidrag till ett parti eller en partiförening ska inte betraktas sådana avgifter för förtroendevalda som betalas till ett parti eller en partiförening. Till förteckningen över sådant som inte betraktas som bidrag fogas också prestationer som beviljats av Europeiska unionens institutioner och motsvarande internationella organisationer och som baserar sig på deras budgetar. Till dessa hör sedvanliga prestationer prissatta till verkligt värde, såsom ersättningar för resekostnader, som inte betalas till partiet som bidrag för en valkampanj. Internationella organisationer som motsvarar Europeiska unionen kan vara exempelvis organisationer som lyder under Förenta nationerna, och avsikten är inte att reglerna om förbudet bidrag eller anmälningsskyldighet ska kunna kringgå genom utbetalning av bidrag i en internationell organisations namn.

Flera partier har ett etablerat sätt att ur mötesarvodena för personer som valts till förtroendeuppdrag ta ut s.k. avgifter för förtroendevalda eller riksdagsledamotsavgifter. Avgifter för förtroendevalda hör inte tydligt till prestationer som ingår i sedvanlig organisationsverksamhet, och därför är det skäl att räkna dessa sedvanliga avgifter till sådana avgifter som inte enligt lagen kan betraktas som bidrag.

8 c §. Aktuell redovisning av bidrag. Paragrafens rubrik ändras, eftersom det tas in en separat 8 d § om redovisning av lån, vilket innebär att det i 8 c § föreskrivs om att det ska lämnas en aktuell redovisning av *bidrag*. I 1 mom. stryks parenteserna med definitionen aktuell redovisning, eftersom aktuell redovisning i fortsättningen kan avse både redovisning av bidrag och redovisning av lån.

8 d §. Aktuell redovisning av lån som tagits upp. Till lagen fogas en ny paragraf med bestämmelser om lämnande av redovisning till statens revisionsverk av lån som ett parti, en partiförening eller en partinära sammanslutning har tagit upp. Lånen ska redovisas om lånebeloppet från en och samma långivare uppgår till minst 1 500 euro per kalenderår. I samband med redovisningen ska det också lämnas en plan över återbetalningen av lånen. Statens revisionsverk kan meddela närmare föreskrifter om hur redovisningen ska göras. Eftersom redovisningarna görs till revisionsverket är verket också bäst lämpat att meddela närmare föreskrifter. Detta bemyndigande motsvarar bemyndigandet i 8 c § i den gällande lagen.

9 §. Statsunderstöd. Till 1 mom. fogas enligt förslaget en bestämmelse om att en del av understödet till ett parti kan anvisas för stödjande av verksamheten i en annan sammanslutning eller stiftelse som uppfyller användningsändamålet för understödet.

Syftet med tillägget är att skapa klarhet i nuläget. Tillägget gör det uttryckligen möjligt att partiet i enlighet med etablerad praxis ska kunna överföra en del av sitt understöd till exempelvis ett aktiebolag som publicerar partiets tidning. Den föreslagna ändringen omfattar på ett täckande sätt olika typer av juridiska personer. Med tanke på bl.a. 124 § i grundlagen är det dock viktigt att begränsa överföringarna till andra sammanslutningar och stiftelser som uppfyller ändamålet med understödet. Om partiet t.ex. inrättar en ny stiftelse eller tidskrift, kan det även till dessa överföras understöd. Avsikten är inte att utvidga antalet bidragsmottagare, utan bidrag kan i fortsättningen beviljas likadana aktörer som hittills.

Det föreslås att 5 mom. förtydligas med ett omnämnande av att statsunderstödslagen som allmän lag också tillämpas på anvisande och överföring av understöd som avses i partilagen. Detta innebär att det vid anvisandet och överföringen av understödet ska följas samma förfaranden när det gäller användningen av statsunderstödet, övervakningen av användningen och villkoren för statsunderstödet som i fråga om det avtal som ingås med den som genomför verksamheten. Detta gäller situationer där understödet har anvisats för att understödja en verksamhet som genomförs av någon annan än understödstagaren eller där partilagen och understödsbeslutet möjliggör en överföring av understödet. Det föreslagna tillägget förtydligar gällande moment, och dess syfte är inte att ändra det rådande rättsläget.

9 a §. Bokföring. Till paragrafens 1 mom. fogas en hänvisning till vad som i föreningslagen föreskrivs om bokslut och verksamhetsberättelse.

9 b §. Uppgifter som ska redovisas om kostnaderna för och finansieringen av valkampanjen. Till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. där det föreskrivs att ett parti och en förening som avses i understödsbeslutet separat också ska redovisa vilka lån som har tagits för att täcka kostnaderna för valkampanjen samt planen för återbetalning av lånen.

Dessutom ska även långivaren uppges, om lånet har beviljats av någon annan än ett kreditinstitut och om lånebeloppet är minst 1 500 euro.

9 d §. Inlämnande av bokslutshandlingar. Paragrafen föreslås ändras så att den beaktar ändringar i bokförings- och revisionslagstiftningen och möjligheten att de som är skyldiga att lämna in bokslutshandlingar utöver revisorer och bokslut kan ha verksamhetsgranskare och verksamhetsgranskningsberättelser. Eftersom det inte av partilagen följer någon skyldighet att utse en verksamhetsgranskare och alla redovisningsskyldiga inte har någon verksamhetsgranskare, begränsas skyldigheten att lämna en verksamhetsgranskningsberättelse till att gälla de fall där en verksamhetsgranskare har utsetts och en verksamhetsgranskningsberättelse upprättats.

Dessutom föreskrivs det i paragrafen att skyldigheten att lämna in handlingar också ska gälla en sådan räkenskapsperiod under vilken föreningen har varit införd i partiregistret under endast en del av perioden. Eftersom en del på några månader inte kan lösgöras från bokslutet förutsätts det att bokslutshandlingarna också ska lämnas in för en sådan räkenskapsperiod under vilken partiet har registrerats i partiregistret eller avförts ur partiregistret.

Likaså ändras termen balansbok i paragrafen till bokslut. Därmed stämmer den terminologi som används överens med bokföringslagen.

9 e §. Tillsyn. Till 1 mom. fogas också ett omnämnande av att sådana andra sammanslutningar eller stiftelser som avses i 9 § 1 mom. i fortsättningen också ska vara föremål för den tillsyn över val- och partifinansieringen som utövas av revisionsverket. På detta sätt övervakas användningen av statsunderstödet.

9 f §. Redovisningsregistret och tillgången till uppgifter. Det föreslås att det till 1 mom. fogas ett tillägg om att det i registret över redovisning av partifinansiering också ska föras in uppgifter som ingår i de redovisningar som avses i 8 d §. Den hänvisning som i 1 mom. görs till partilagens 9 d § 1 mom. ändras till en hänvisning till hela 9 d §. Detta ökar transparensen i fråga om resurserna och verksamheten hos de aktörer som anmälts vara partinära sammanslutningar. Den föreslagna ändringen ökar öppenheten i partifinansieringen och försätter olika partipoliska aktörer i en mer jämlik ställning.

7.3 Vallagen

11 §. Valkrets nämnd. Det föreslås att 1 mom. ändras så att nämnden tillsätts av det regionförvaltningsverk tills vars område valkretsen eller en stor del av den hör geografiskt. Det föreslås att 3 mom. stryks.

16 §. Valnämndens och valbestyrelsens arbete. Det föreslås att 3 mom. ändras så att också valbestyrelsen vid behov kan anlita biträdande personal för användning av rösträtsregistret. På detta sätt blir det möjligt att använda rösträtsregistret vid röstning i anstalt.

29 §. Användningen av rösträtsregistret. Det föreslås en teknisk ändring 1 mom., så att det i fortsättningen är möjligt att använda rösträtsregistret också på förhandsröstningsställen utomlands, genom att orden ”i hemlandet” stryks. Avsikten är inte att det ska vara möjligt att använda rösträtsregistret på fartyg, eftersom fartygen inte är allmänna förhandsröstningsställen utomlands.

Enligt förslaget ändras därtill 1 mom. så att anteckningen kan göras av valbestyrelsen, medan anteckningen hittills har kunnat göras endast av valbestyrelsens ordförande. Orden valbestyrelsens ordförande ändras till ordet valbestyrelse, varvid anteckningen om användningen av rösträtten kan göras också av andra i valbestyrelsen.

42 §. Kandidatförteckningar för presidentval. Paragrafens 1 mom. ändras så att den första satsen stryks som onödig. Satsen ströks inte i samband med lagändringen 2010 (431/2010). Det är inte längre nödvändigt att genom ett tillkännagivande underrätta justitieministeriet om kandidaterna i presidentvalet. Dessutom ändras hänvisningen till 41 § till formuleringen ”på vilken tillämpas”.

53 §. Leverans av handlingar och valstämplar. Det föreslås att 1 mom. preciseras för att motsvara nuläget så att justitieministeriet sänder förhandsröstningshandlingar till de kommunala centralvalnämnderna för vidarebefordran till valförrättarna på förhandsröstningsställena i hemlandet, valförrättarna vid hemmaröstning och valbestyrelserna. Sådana handlingar ska också sändas till utrikesministeriet för vidarebefordran till de finska beskickningar och till befälhavarna på de finska fartyg som utgör förhandsröstningsställen.

60 §. Åtgärder för att avsluta förhandsröstningen. Det föreslås att det inledande stycket i 2 mom. ändras i överensstämmelse med 29 § 1 mom. så att valbestyrelsens ordförande ändras till valbestyrelse. På detta sätt kan också andra än valbestyrelsens ordförande göra en anteckning om utövande av rösträtten i valbestyrelsen.

99 §. Förvaring av handlingar och tillbehör. Det föreslås att paragrafens rubrik och 2 mom. ändras så att rubriken bättre motsvarar paragrafens innehåll och så att det preciseras vilka handlingar i pappersformat valkrets nämnden efter valet ska överlämna till regionförvaltningsverket för förvaring. I paragrafen föreslås ett nytt 3 mom. enligt vilket valkrets nämndens protokoll ska förvaras i enlighet med justitieministeriets föreskrifter. Detta innebär i praktiken att ministeriet bestämmer att protokollen jämte bilagor ska förvaras varaktigt i elektronisk form i valdatasystemets elektroniska arkiv. Även i fortsättningen ska valkrets nämnden överlämna röstsedlarna och ett exemplar av sammanställningen av kandidatlistorna eller kandidatförteckningen för presidentvalet till regionförvaltningsverket för förvaring. Dessutom har justitieministeriet av hävd gett valkrets nämnderna anvisningar om att också lämna in utskrifter av registreringsrapporter och resultatuträkningsblanketter till regionförvaltningsverket. Resultatuträkningsblanketterna har kunnat förvaras i valkrets nämndens eget närarkiv. Att arkivera registreringsrapporternas utskrifter på samma ställe som röstsedlarna har ansetts motiverat med tanke på situationer där någon efter valkrets nämndens kontrollräkning vill bekanta sig med röstsedlarna och eventuellt räkna dem. Justitieministeriet kommer också i fortsättningen att ge anvisningar i enlighet med detta.

Regionförvaltningsverket svarar för bevaringen av de handlingar som lämnats in till verket, dvs. arkiveringen i enlighet med valkrets nämndernas anvisningar. Valkrets nämnden svarar åter för exempelvis kostnaderna för granskningen. Också informationstjänsten och förstöringen av handlingar sker på valkrets nämndens bekostnad.

112 §. Medlemsomröstning. Paragrafen ändras så att medlemsomröstningen inte längre är obligatorisk. Avsikten är att medlemsomröstningen även i fortsättningen ska vara huvudregeln, och därför innehåller 113–118 § bestämmelser om förfarandet vid medlemsomröstning. Bestämmelserna är fortfarande inte tvingande, så det kan göras undantag från dem i partiets stadgar. Bestämmelserna ska dock trygga partimedlemmarnas demokratiska möjligheter att påverka kandidatnomineringen på andra sätt.

Genom ändringen görs bestämmelserna om medlemsomröstning flexibla och partiernas stadgar ges större vikt vid kandidatuppställningen. Justitieministeriet går vid granskningen av stadgarna igenom att partiernas beslutsfattande är demokratiskt, i samband med att partiet ska registreras i partiregistret eller när en stadgeändring ska godkännas.

143 §. Åtgärder när en presidentkandidat eller den som valts till president får bestående förhinder eller avlider. Paragrafens 4 mom. ändras så att den 40 dagen korrigeras till den 47 dagen. I 4 mom. ändras dessutom ordet ”gäller” till ordet ”tillämpas”.

143 I §. Fastställande av valresultatet vid välfärdsområdesval. I 3 mom. 2 punkten i den finska texten ska termen maakuntavaltuusto (landskapsfullmäktige) ändras till aluevaltuusto (välfärdsområdesfullmäktige). I den svenska språkdräkten görs en liten språklig ändring.

185 §. En valmyndighets straffrättsliga ansvar. Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. genom vilket bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar i 1 mom. förtydligas så att de också gäller personal som anställts av valkrets nämnden, välfärdsområdesvalnämnden och den kommunala centralvalnämnden. Förslaget ändrar i praktiken inte nuläget, eftersom det straffrättsliga tjänsteansvaret för nämnda personal också kan härledas ur 40 kap. 11 § i strafflagen.

7.4 Lagen om medborgarinitiativ

10 §. Myndighetsuppgifter som gäller det europeiska medborgarinitiativet. I paragrafen görs ett tillägg enligt vilket den nedre åldersgränsen för undertecknande av en stödförklaring för ett

europiskt medborgarinitiativ är 16 år för finska medborgare. Samtidigt ändras paragrafens rubrik till Det europeiska medborgarinitiativet.

8 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 juli 2025.

9 Förhållande till andra propositioner

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/900 om transparens och inriktning när det gäller politisk reklam antogs den 13 mars 2024. Förordningen träder i kraft den 10 oktober 2025, med undantag av den klausul om icke-diskriminering som ingår i tjänstedirektivet och som sattes i kraft i samband med att förordningen antogs.

Förordningen är direkt tillämplig lagstiftning, men kräver ytterligare av medlemsstaterna preciserande nationella bestämmelser om tillsynsmyndigheter och sanktioner. Den nationella beredningen av genomförandet pågår. I detta skede har man ännu inte identifierat alla konsekvenser, men till partilagen och lagen om kandidaters valfinansiering kan eventuellt fogas en hänvisning till förordningen och till behövliga delar slopa den nationella regleringen om betalare av valreklam som överlappar förordningen.

Avsikten är att våren 2025 lämnas till riksdagen en regeringsproposition i anslutning till detta, så att nödvändig nationell lagstiftning kan träda i kraft samtidigt som förordningen träder i kraft.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Förslagen som gäller val- och partifinansieringen samt vallagen bidrar till en mer öppen och transparent val- och partifinansiering och ett mer demokratiskt politiskt system och kan därmed inte anses strida mot grundlagen.

Statens revisionsverk ansvarar för granskningen av redovisningen av kandidatens valfinansiering och för tillsynen över redovisningsskyldigheten. Enligt 90 § 2 mom. i grundlagen finns för revisionen av statsfinanserna och iakttagandet av statsbudgeten, i anknytning till riksdagen statens revisionsverk, som är oavhängigt. Revisionsverkets huvudsakliga uppgift är således att utöva revision av statsfinanserna. Enligt 2 mom. utfärdas närmare bestämmelser om revisionsverkets ställning och uppgifter genom lag. Även om tillsynen över redovisningen av valfinansiering inte kan anses vara revision av statsfinanserna och av iakttagandet av statsbudgeten strider uppgifterna dock inte mot de uppgifter som föreskrivs i 90 § 2 mom. i grundlagen. Uppgifterna för statens revisionsverk står i tätt samband med det demokratiska systemets funktion, som tryggas genom grundlagen. Uppgiftshelheten för statens revisionsverk främjar allmänt taget demokratin och förtroendet för demokratin.

Riksdagens grundlagsutskott har i sitt utlåtande om lagstiftning som kompletterar EU:s allmänna dataskyddsförordning (GrUU 14/2018) ansett det motiverat att på vissa punkter justera sin tidigare ståndpunkt till lagstiftningen om skyddet för personuppgifter. Utskottet anser att dataskyddsförordningens detaljerade bestämmelser, som tolkas och tillämpas i enlighet med de rättigheter som garanteras i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, överlag utgör en tillräcklig rättslig grund även med avseende på skyddet för privatlivet och personuppgifter enligt 10 § i grundlagen Korrekt tolkade och tillämpade svarar bestämmelserna i förordningen enligt utskottets uppfattning också den nivå på skyddet för personuppgifter som bestäms utifrån Europakonventionen. Således är det inte längre av konstitutionella skäl nödvändigt att speciallagstiftningen inom den allmänna dataskyddsförordningens tillämpningsområde

heltäckande och detaljerat föreskriver om behandling av personuppgifter. Enligt grundlagsutskottet ska skyddet för personuppgifter härfter i första hand tillgodoses med stöd av den allmänna dataskyddsförordningen och den nya nationella allmänna lagstiftningen. (GrUU 14/2018 rd).

Grundlagsutskottet har dessutom särskilt påpekat att det bör finnas exakta och noga avgränsade bestämmelser om att det är tillåtet att behandla känsliga uppgifter bara om det är absolut nödvändigt (GrUU 15/2018 rd). I sitt utlåtande (GrUU 48/2018 rd) har grundlagsutskottet påpekat att det i sin praxis har förutsatt att det i lagstiftningen ingår ett krav på att ”uppgifterna är nödvändiga” för ett visst syfte. Av bestämmelsens ordalydelse ska också framgå mot vilket syfte nödvändighetskriteriet ska granskas.

Personuppgifterna om en valfinansiär kan indirekt ge uttryck för personens politiska åskådning. Bidrag till en kandidat i ett val ger dock i princip inte uttryck för finansiärens politiska åsikt, men indirekt kan givandet av bidrag berätta något om stödgivarens politiska övertygelse. Revisionsverket ska dock i egenskap av personuppgiftsansvarig minimera behandlingen av personuppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter. Behandlingen av särskilda kategorier av personuppgifter kan anses stå i rätt proportion till syftet med bestämmelserna om valfinansiering.

Statens revisionsverk vidtar lämpliga och särskilda åtgärder för att skydda den registrerades grundläggande fri- och rättigheter och intressen. Även i fortsättningen ska statens revisionsverk lämna riksdagen de berättelser om sin verksamhet vid tillsynen över val- och partifinansieringen som avses i 10 § 3 mom. i valfinansieringslagen och 9 e § 4 mom. i partilagen.

Enligt 53 § 3 mom. i grundlagen har minst 50 000 röstberättigade finska medborgare enligt vad som bestäms genom lag rätt att lägga fram initiativ för riksdagen om att en lag ska stiftas. I grundlagen föreskrivs endast om de allmänna grunderna för systemet med medborgarinitiativ. Bestämmelsen innehåller ett regleringsförbehåll som innebär att förfarandet i huvudsak ska föreskrivas på nivån av vanlig lag. Grundlagen ställer således mjuka villkor för lagstiftningen om medborgarinitiativ (se GrUB 9/2010 rd, s. 9/II). Grundlagen innehåller inga bestämmelser om ett europeiskt medborgarinitiativ.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om kandidaters valfinansiering

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om kandidaters valfinansiering (273/2009) 6 §,
sådan den lyder i sin svenska språkdräkt i lagarna 684/2010 och 651/2021 och i sin finska
språkdräkt i lagarna 1689/2015 och 651/2021, samt
fogas till lagen en ny 6 a § som följer:

6 §

Huvudsakligt innehåll i redovisningen av valfinansieringen

En redovisning ska innehålla följande:

- 1) omnämnande av vilket val det är fråga om,
- 2) kandidatens namn, titel, yrke eller uppdrag, det parti som ställt upp kandidaten eller omnämnande av att kandidaten har varit kandidat för en valmansförening och vid riksdagsval den valkrets, vid välfärdsområdesval det välfärdsområde och vid kommunalval den kommun som kandidaten varit uppställd i,
- 3) kostnaderna för valkampanjen totalt samt specificerade enligt kostnaderna för valreklam i dagstidningar, gratistidningar och tidskrifter, radio, television, datanät och andra medier och för utomhusreklam, valtidningar, broschyrer och andra tryckalster, reklamplanering och valmöten samt övriga kostnader,
- 4) valfinansieringen totalt samt specificerad enligt kandidatens egna medel, utestående fakturor vid redovisningstidpunkten och andra lån som kandidaten har tagit upp och samtliga bidrag till kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten, grupperade enligt bidrag från enskilda personer, företag, partiet, partiföreningar och andra givare,
- 5) andra uppgifter om valfinansieringen och kostnaderna för valkampanjen som kandidaten anser behövliga.

En redovisningsskyldig vars valfinansiering vid kommunalval är mindre än 800 euro behöver dock inte lämna de uppgifter som avses i 1 mom. 3 och 4 punkten. Den redovisningsskyldige ska dock lämna en skriftlig försäkran om att valfinansieringen inte har överskridit den gräns som anges i detta moment.

En redovisningsskyldig som samtidigt varit kandidat i både välfärdsområdesval och kommunalval ska lämna en gemensam redovisning med uppgifter om valfinansieringen för bägge valen. I fråga om bidrag som ska redovisas separat i en sådan redovisning iaktas vad som i 6 a § 1 mom. föreskrivs om kommunalval.

6 a §

Särskilt innehåll i redovisningen av valfinansieringen

I redovisningen av valfinansieringen ska varje enskilt bidrag och dess givare redovisas separat, om bidragets värde är minst 800 euro vid kommunalval, eller minst 1 500 euro vid

riksdagsval, presidentval, välfärdsområdesval eller Europaparlamentsval. Om detta bidrag har getts genom köp av specificerade varor eller tjänster, eller på motsvarande sätt mot vederlag, ska endast bidragets nettovärde redovisas separat. Om ett enskilt bidrag som ska redovisas separat innehåller ett bidrag som uppgår till minst ovannämnda belopp och förmedlas från en tredje part, ska mottagaren även redovisa uppgifter om vem som lämnat det förmedlade bidraget.

Namnet på en enskild person får inte uppges utan dennes uttryckliga samtycke, om värdet av det bidrag personen gett är mindre än de belopp som nämns i 1 mom.

Lån som tagits upp för att stödja kandidaten, de borgensförbindelser och tredjemanspanter som gäller lånen samt en plan för återbetalning av lånen ska också redovisas separat.

Om långivaren är någon annan än ett sådant kreditinstitut som avses i 1 kap. 7 § i kreditinstitutslagen (610/2014) och lånebeloppet vid kommunalval är minst 800 euro och vid andra val minst 1 500 euro, ska också långivaren uppges.

Om den valfinansiering som avses i 2 § 2 mom. överskrider kostnaderna för valkampanjen ska även överskottet från valfinansieringen redovisas. Om kandidaten har varken stödgrupp eller någon annan sammanslutning som avses 2 punkten i det momentet, eller om stödgruppen eller sammanslutningen inte är en juridisk person, överförs överskottet från valfinansieringen till kandidatens egna medel.

Denna lag träder i kraft den

20 .

2.

Lag

om ändring av partilagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i partilagen (10/1969) 8 § 2 mom. 6 punkten, rubriken för 8 c § och 8 c § 1 mom., 9 § 1 och 5 mom., 9 a § 1 mom., 9 d § 1 och 2 mom., 9 e § 1 mom. samt 9 f §,
sådana de lyder, 8 § 2 mom. 6 punkten i lag 1214/2023, rubriken för 8 c § och 8 c § 1 mom. samt 9 a § 1 mom. i lag 683/2010, 9 § 1 och 5 mom., 9 d § 1 och 2 mom. och 9 e § 1 mom. i lag 1688/2015 samt 9 f § i lagarna 683/2010 och 332/2020, och
fogas till 8 § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 650/2021 och 1214/2023, nya 7 och 8 punkter, till lagen en ny 8 d § samt till 9 b §, sådan den lyder i lagarna 683/2010 och 650/2021, ett nytt 4 mom., varvid det nuvarande 4 och 5 mom. blir 5 och 6 mom., som följer:

8 §

Bidrag till partier och partiföreningar

Som bidrag till partiet eller partiföreningen räknas prestationer i pengar, varor och tjänster och andra motsvarande prestationer. Som bidrag betraktas dock inte

6) statsunderstöd enligt 9 § eller sådant annat motsvarande understöd eller sådan annan motsvarande statsandel som baserar sig på lag, statsbudgeten eller ett välfärdsområdes eller en kommuns budget,

7) avgifter för förtroendevalda som betalas till ett parti eller en partiförening,

8) prestationer som beviljats av Europeiska unionens institutioner och motsvarande internationella organisationer och som baserar sig på deras budgetar.

8 c §

Aktuell redovisning av bidrag

En redovisning av det bidragsbelopp som ett parti, en partiförening och en partinära sammanslutning har fått och uppgift om givarens namn ska lämnas till statens revisionsverk, om värdet av ett enskilt bidrag eller värdet av flera prestationer som en och samma givare har gett i bidrag är minst 1 500 euro per kalenderår. Redovisningen ska kompletteras alltid när värdet av ett bidrag från en och samma givare som har getts i form av nya prestationer efter det att redovisningen lämnats eller kompletterats överstiger det ovannämnda beloppet. Bidraget ska redovisas till bruttobelopp. Bidrag som inte har lämnats i pengar ska värderas och redovisas i pengar.

8 d §

Aktuell redovisning av lån som tagits upp

En redovisning av lån som ett parti, en partiförening eller en partinära sammanslutning har tagit upp ska lämnas till statens revisionsverk, om lånebeloppet från en och samma långgivare uppgår till minst 1 500 euro per kalenderår. I samband med redovisningen ska det också lämnas en plan över återbetalningen av lånen. Om långgivaren är någon annan än ett sådant kreditinstitut som avses i 1 kap 7 § i kreditinstitutslagen (610/2014) och lånebeloppet uppgår till minst 1 500 euro ska också långgivaren uppges.

Partiet ska se till att redovisningen görs. Redovisningen görs elektroniskt senast den 15 dagen i den kalendermånad som följer efter den månad då lånet tagits emot.

Statens revisionsverk meddelar närmare föreskrifter om redovisningen.

9 §

Statsunderstöd

Inom ramen för statsbudgeten kan ett parti som är företrätt i riksdagen beviljas understöd för sin i stadgarna och i det allmänna programmet angivna offentliga verksamhet. Understödet ska fördelas mellan partierna i förhållande till det antal riksdagsmandat de fått vid senaste riksdagsval. En del av understödet till ett parti kan anvisas för stödjande av verksamheten i en annan sammanslutning eller stiftelse som förverkligar användningsändamålet för understödet.

På beviljande, utbetalning, användning, anvisande och överföring av samt tillsyn över understödet ska i övrigt utöver denna lag tillämpas vad som föreskrivs i statsunderstödslagen (688/2001).

9 a §

Bokföring

På bokföringsskyldigheten, bokslutet och verksamhetsberättelsen för ett parti och för en förening som avses i understödsbeslutet tillämpas vad som föreskrivs i bokföringslagen och föreningslagen (503/1989). De ska i samband med bokslutet dessutom lägga fram en redovisning för användningen av det understöd som avses i 9 § samt uppgifterna i aktuella redovisningar liksom också en redovisning för kostnaderna för och finansieringen av valkampanjen.

9 b §

Uppgifter som ska redovisas om kostnaderna för och finansieringen av valkampanjen

Lån som partiet och den förening som avses i understödsbeslutet har tagit upp för att täcka kostnaderna för valkampanjen och planen för återbetalning av lånen ska redovisas separat. Om långgivaren är någon annan än ett sådant kreditinstitut som avses i 1 kap. 7 § i kreditinstitutslagen och lånebeloppet är minst 1 500 euro, ska också långgivaren uppges.

9 d §

Inlämnande av bokslutshandlingar

Ett parti ska till statens revisionsverk lämna in partiets och i understödsbeslutet avsedda föreningars revisionsberättelse eller verksamhetsgranskningsberättelse, verksamhetsberättelse, om en sådan har upprättats, och bokslut samt de redovisningar och uppgifter som anges i 9 a § 1 mom. Föreningar som avses i understödsbeslutet ska för ändamålet lämna in motsvarande handlingar och uppgifter till det berörda partiet. Handlingar och uppgifter som gäller partiet ska lämnas in inom tre månader från det att partiets bokslut har fastställts. Handlingar och uppgifter som gäller föreningar som avses i understödsbeslutet ska lämnas in inom en månad från det att föreningens bokslut har fastställts. Handlingarna i fråga ska också lämnas in för en sådan räkenskapsperiod under vilken föreningen har varit införd i partiregistret under endast en del av perioden.

En sammanslutning eller stiftelse som anmälts vara en partinära sammanslutning ska inom tre månader från det att sammanslutningens eller stiftelsens bokslut har fastställts till statens revisionsverk lämna in sin revisionsberättelse, verksamhetsberättelse, om en sådan har upprättats, och bokslut samt en specifikation som avses i 9 a § 2 mom., ett utlåtande som avses i 9 c § 3 mom. samt en verksamhetsgranskningsberättelse om en sådan har upprättats. En sammanslutning eller stiftelse vars fond har anmälts vara en partinära sammanslutning ska lämna in motsvarande handlingar inom tre månader från det att sammanslutningens eller stiftelsens bokslut har fastställts. Handlingarna i fråga ska också lämnas in för en sådan räkenskapsperiod under vilken sammanslutningen eller stiftelsen har varit en partinära sammanslutning under endast en del av perioden.

9 e §

Tillsyn

Statens revisionsverk ska övervaka användningen av det understöd som avses i 9 § samt att ett parti, partinära sammanslutningar, i understödsbeslutet avsedda föreningar och sådana andra sammanslutningar eller stiftelser som avses i 9 § (*tillsynsobjekt*) i sin verksamhet iakttar denna lags bestämmelser om bidrag, redovisning av kostnaderna för och finansieringen av valkampanjen samt utarbetande och inlämnande av anknytande handlingar och uppgifter. Vid fullgörandet av denna uppgift kan verket granska tillsynsobjektets bokföring och medelsanvändning och vid behov uppmana tillsynsobjektet att fullgöra de skyldigheter som följer av denna lag.

9 f §

Redovisningsregistret och tillgången till uppgifter

I registret över redovisning av partifinansiering ska de uppgifter registreras som ingår i redovisningar enligt 8 c och 8 d §, i specifikationer enligt 9 a § 2 mom. och 9 b § och i handlingar enligt 9 d §. Statens revisionsverk är personuppgiftsansvarig för registret. Trots vad som föreskrivs i 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) har var och en rätt att ur registret få kopior samt uppgifter genom ett allmänt datanät.

Arkivlagen (831/1994) och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet innehåller i övrigt bestämmelser om förvaring av de aktuella redovisningarna och förhandsredovisningarna och lagring av övriga uppgifter i redovisningsregistret samt om tillgången till handlingarna och uppgifterna.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av vallagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i vallagen (714/1998) 11 § 3 mom., sådant det lyder i lag 271/2013,
ändras 11 § 1 mom., 16 § 3 mom., 29 § 1 mom., 42 § 1 mom., 53 § 1 mom., det inledande stycket i 60 § 2 mom., rubriken för 99 § och 99 § 2 mom., 112 §, 143 § 3 mom. och 143 l § 3 mom. 2 punkten,
av dem 11 § 1 mom. sådant det lyder i lag 271/2013, 16 § 3 mom. sådant det lyder i lag 361/2016, 29 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1132/2019, 42 § 1 mom. sådant det lyder i lag 431/2010, rubriken för 99 § och 99 § 2 mom. sådana de lyder i lag 1404/2009 samt 143 l § 3 mom. 2 punkten sådan den lyder i lag 649/2021 och
fogas till 99 §, sådan den lyder i lag 1404/2009, ett nytt 3 mom. och till 185 §, sådan den lyder i lag 649/2021, ett nytt 2 mom. som följer:

11 §

Valkrets nämnd

Regionförvaltningsverket ska i god tid före riksdagsval i varje valkrets som nämns i 5 § tillsätta en valkrets nämnd. Dess mandatperiod varar till dess en ny nämnd är vald. Nämnden tillsätts av det regionförvaltningsverk till vars område valkretsen eller en stor del av den hör geografiskt.

16 §

Valnämndens och valbestyrelsens arbete

Valnämnden utser för röstningen på valdagen ett eller flera valbiträden. Bestämmelser om valbiträde finns i 73 §. Valnämnden kan anlita biträdande personal för räkningen och ordnandet av röstsedlarna samt för sådan anteckning i rösträttsregistret som avses i 77 § och för användning av justitieministeriets andra datasystem. Valbestyrelsen kan anlita biträdande personal för användning av rösträttsregistret.

29 §

Användningen av rösträttsregistret

I rösträttsregistret antecknas i enlighet med 5 och 6 kap. när och var den röstberättigade har röstat. Anteckningen kan göras av en valförrättare vid ett allmänt förhandsröstningsställe eller av valbestyrelsen eller av valnämnden, eller den kommunala centralvalnämnden eller, på den kommunala centralvalnämndens begäran, av Myndigheten för digitalisering och

befolkningsdata. Om anteckningen konstateras vara oriktig, kan den rättas endast av den kommunala centralvalnämnden eller, på dennas begäran, av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

42 §

Kandidatförteckningar för presidentval

Helsingfors valkrets nämnd uppgör vid det sammanträde som hålls den 38 dagen före valdagen en kandidatförteckning för presidentvalet på vilken tillämpas vad som föreskrivs i 41 § om sammanställningen av kandidatlistor.

53 §

Leverans av handlingar och valstämplar

Justitieministeriet ska i god tid före förhandsröstningens början sända handlingar som ska användas vid förhandsröstning till de kommunala centralvalnämnderna. Centralvalnämnderna ska vidarebefordra handlingarna till valförrättarna vid de allmänna förhandsröstningsställena, valförrättarna vid hemmaröstning och valbestyrelserna. Sådana handlingar ska också sändas till utrikesministeriet för vidarebefordran till de finska beskickningar och till befälhavarna på de finska fartyg som utgör förhandsröstningsställena.

60 §

Åtgärder för att avsluta förhandsröstningen

När rösträtsregistret är i bruk på förhandsröstningsstället, ska valförrättaren eller valbestyrelsen

99 §

Förvaring av handlingar

Efter det att valresultatet har fastställts ska röstsedlarna och ett exemplar av sammanställningen av kandidatlistorna eller av kandidatförteckningen för presidentvalet läggas in i ett omslag som förseglas på det sätt som justitieministeriet bestämmer. De ska förvaras tills närmast följande motsvarande val har förrättats. Valkrets nämnden överlämnar handlingarna till regionförvaltningsverket för förvaring.

Valkrets nämndens protokoll jämte bilagor förvaras varaktigt i enlighet med justitieministeriets föreskrifter.

112 §

Medlemsomröstning

För uppställandet av kandidater ska ett parti inom valkretsen förrätta en på hemlig och lika rösträtt baserad medlemsomröstning, i vilken de inom valkretsen bosatta personmedlemmarna av partiet och dess basorganisationer har rätt att delta.

En medlemsomröstning ordnas dock inte, om för den har nominerats högst så många personer som partiet har rätt att ställa upp som kandidater inom valkretsen. En medlemsomröstning behöver inte heller ordnas, om partiet med hjälp av sina stadgar eller på något annat sätt ser till att de i valkretsen bosatta medlemmarnas demokratiska inflytande vid kandidatuppställningen förverkligas.

143 §

Åtgärder när en presidentkandidat eller den som valts till president får bestående förhinder eller avlider

I fråga om uppställande av en kandidat och om ingivning av kandidatansökan i de fall som avses i denna paragraf tillämpas 129–134 §. En kandidat som tidigare i föreskriven ordning har blivit uppställd av ett parti eller en valmansförening anses utan ny ansökan fortfarande vara kandidat för partiet eller valmansföreningen, om inte partiet eller valmansföreningen har återtagit sin tidigare ansökan eller den uppställda kandidaten sitt samtycke enligt 133 eller 134 §. Återtagande av ansökan eller samtycke ska göras hos Helsingfors valkretsnämnd senast den 47 dagen före valdagen före klockan 16.

143 l §

Fastställande av valresultatet vid välfärdsområdesval

Välfärdsområdesvalnämnden ska utan dröjsmål så snart valresultatet fastställts

2) lämna välfärdsområdesfullmäktige en förteckning över dem som blivit valda till fullmäktige och över deras ersättare och tillkännage förteckningen på det sätt som välfärdsområdets tillkännagivanden görs kända,

185 §

En valmyndighets straffrättsliga ansvar

Vad som föreskrivs i 1 mom. tillämpas också på den personal som valkretsnämnden, välfärdsområdesvalnämnden och den kommunala centralvalnämnden anställt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 10 § i lagen om medborgarinitiativ

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om medborgarinitiativ (12/2012) 10 §, sådan den lyder i lag 1276/2019, som följer:

10 §

Det europeiska medborgarinitiativet

En stödförklaring för ett europeiskt medborgarinitiativ kan undertecknas av en finsk medborgare som fyllt 16 år.

I Finland är Transport- och kommunikationsverket den behöriga myndighet som avses i artikel 20.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/788 om det europeiska medborgarinitiativet.

I Finland är Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata den behöriga myndighet som avses i artikel 20.2 i den i 2 mom. nämnda förordningen. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata är inom sitt ansvarsområde den kontaktpunkt som avses i artikel 4.6 i den förordningen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 21 november 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Justitieminister Leena Meri

1.

Lag

om ändring av lagen om kandidaters valfinansiering

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om kandidaters valfinansiering (273/2009) 6 §,
sådan den lyder i sin svenska språkdräkt i lagarna 684/2010 och 651/2021 och i sin finska
språkdräkt i lagarna 1689/2015 och 651/2021, samt
fogas till lagen en ny 6 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

6 §

Uppgifter som ska redovisas

***Huvudsakligt innehåll i redovisningen av
valfinansieringen***

En redovisning ska innehålla följande:

1) omnämnande av vilket val det är fråga om,

2) kandidatens namn, titel, yrke eller uppdrag, det parti som ställt upp kandidaten eller omnämnande av att kandidaten har varit kandidat för en valmansförening och vid riksdagsval den valkrets, vid välfärdsområdesval det välfärdsområde och vid kommunalval den kommun som kandidaten varit uppställd i,

3) kostnaderna för valkampanjen totalt samt specificerade enligt kostnaderna för valreklam i dagstidningar, gratistidningar och tidskrifter, radio, television, datanät och andra medier och för utomhusreklam, valtidningar, broschyrer och andra tryckalster, reklamplanering och valmöten samt övriga kostnader,

4) valfinansieringen totalt samt specificerad enligt kandidatens egna medel, lån som kandidaten har tagit upp, inbegripet utestående fakturor vid redovisningstidpunkten, och samtliga bidrag till kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten,

En redovisning ska innehålla följande:

1) omnämnande av vilket val det är fråga om,

2) kandidatens namn, titel, yrke eller uppdrag, det parti som ställt upp kandidaten eller omnämnande av att kandidaten har varit kandidat för en valmansförening och vid riksdagsval den valkrets, vid välfärdsområdesval det välfärdsområde och vid kommunalval den kommun som kandidaten varit uppställd i,

3) kostnaderna för valkampanjen totalt samt specificerade enligt kostnaderna för valreklam i dagstidningar, gratistidningar och tidskrifter, radio, television, datanät och andra medier och för utomhusreklam, valtidningar, broschyrer och andra tryckalster, reklamplanering och valmöten samt övriga kostnader,

4) valfinansieringen totalt samt specificerad enligt kandidatens egna medel, *utestående fakturor vid redovisningstidpunkten och andra lån som kandidaten har tagit upp* och samtliga bidrag till kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten, grupperade enligt bidrag från

grupperade enligt bidrag från enskilda personer, företag, partiet, partiföreningar och andra givare,

5) andra uppgifter om valfinansieringen och kostnaderna för valkampanjen som den redovisningsskyldige anser behövliga.

Varje enskilt bidrag och dess givare ska redovisas separat, om bidragets värde är minst 800 euro vid kommunalval eller minst 1 500 euro vid riksdagsval, presidentval, välfärdsområdesval eller Europaparlamentsval. Om bidraget har getts genom köp av specificerade varor eller tjänster eller på något annat motsvarande sätt mot vederlag, ska endast bidragets nettovärde redovisas separat. Om ett enskilt bidrag som ska redovisas separat innehåller ett bidrag som uppgår till minst ovannämnda belopp och förmedlas från en tredje part, ska mottagaren redovisa även uppgifter om vem som lämnat det förmedlade bidraget.

Om kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten har tagit upp lån för att täcka kostnaderna för valkampanjen, ska redovisningen innehålla en återbetalningsplan.

Namnet på en enskild person får inte uppges utan dennes uttryckliga samtycke, om värdet av det bidrag personen gett är mindre än de belopp som nämns i 2 mom.

En kandidat vars valfinansiering vid kommunalval är mindre än 800 euro är inte skyldig att lämna de uppgifter som avses i 1 mom. 3 och 4 punkten. Kandidaten ska dock lämna in en skriftlig försäkran om att valfinansieringen inte har överskridit den föreskrivna gränsen i detta moment.

En redovisningsskyldig som samtidigt varit kandidat i både välfärdsområdesval och kommunalval ska lämna en gemensam redovisning med uppgifter om valfinansieringen för bägge valen. I fråga om bidrag som ska redovisas separat i en sådan redovisning iakttas vad som i 2 mom. föreskrivs om kommunalval.

enskilda personer, företag, partiet, partiföreningar och andra givare,

5) andra uppgifter om valfinansieringen och kostnaderna för valkampanjen som kandidaten anser behövliga.

En redovisningsskyldig vars valfinansiering vid kommunalval är mindre än 800 euro behöver dock inte lämna de uppgifter som avses i 1 mom. 3 och 4 punkten. Den redovisningsskyldige ska dock lämna en skriftlig försäkran om att valfinansieringen inte har överskridit den gräns som anges i detta moment.

En redovisningsskyldig som samtidigt varit kandidat i både välfärdsområdesval och kommunalval ska lämna en gemensam redovisning med uppgifter om valfinansieringen för bägge valen. I fråga om bidrag som ska redovisas separat i en sådan redovisning iakttas vad som i 6 a § 1 mom. föreskrivs om kommunalval.

(ny)

6 a §

Särskilt innehåll i redovisningen av

valfinansieringen

I redovisningen av valfinansieringen ska varje enskilt bidrag och dess givare redovisas separat, om bidragets värde är minst 800 euro vid kommunalval, eller minst 1 500 euro vid riksdagsval, presidentval, välfärdsområdesval eller Europaparlamentsval. Om detta bidrag har getts genom köp av specificerade varor eller tjänster, eller på motsvarande sätt mot vederlag, ska endast bidragets nettovärde redovisas separat. Om ett enskilt bidrag som ska redovisas separat innehåller ett bidrag som uppgår till minst ovannämnda belopp och förmedlas från en tredje part, ska mottagaren även redovisa uppgifter om vem som lämnat det förmedlade bidraget.

Namnet på en enskild person får inte uppges utan dennes uttryckliga samtycke, om värdet av det bidrag personen gett är mindre än de belopp som nämns i 1 mom.

Lån som tagits upp för att stödja kandidaten, de borgensförbindelser och tredjemanspanter som gäller lånen samt en plan för återbetalning av lånen ska också redovisas separat.

Om långgivaren är någon annan än ett sådant kreditinstitut som avses i 1 kap. 7 § i kreditinstitutslagen (610/2014) och lånebeloppet vid kommunalval är minst 800 euro och vid andra val minst 1 500 euro, ska också långgivaren uppges.

Om den valfinansiering som avses i 2 § 2 mom. överskrider kostnaderna för valkampanjen ska även överskottet från valfinansieringen redovisas. Om kandidaten har varken stödgrupp eller någon annan sammanslutning som avses 2 punkten i det momentet, eller om stödgruppen eller sammanslutningen inte är en juridisk person, överförs överskottet från valfinansieringen till kandidatens egna medel.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lag

om ändring av partilagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i partilagen (10/1969) 8 § 2 mom. 6 punkten, rubriken för 8 c § och 8 c § 1 mom., 9 § 1 och 5 mom., 9 a § 1 mom., 9 d § 1 och 2 mom., 9 e § 1 mom. samt 9 f §,
sådana de lyder, 8 § 2 mom. 6 punkten i lag 1214/2023, rubriken för 8 c § och 8 c § 1 mom. samt 9 a § 1 mom. i lag 683/2010, 9 § 1 och 5 mom., 9 d § 1 och 2 mom. och 9 e § 1 mom. i lag 1688/2015 samt 9 f § i lagarna 683/2010 och 332/2020, och
fogas till 8 § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 650/2021 och 1214/2023, nya 7 och 8 punkter, till lagen en ny 8 d § samt till 9 b §, sådan den lyder i lagarna 683/2010 och 650/2021, ett nytt 4 mom., varvid det nuvarande 4 och 5 mom. blir 5 och 6 mom., som följer:

Gällande lydelse

8 §

Bidrag till partier och partiföreningar

Som bidrag till partiet eller partiföreningen räknas prestationer i pengar, varor och tjänster och andra motsvarande prestationer. Som bidrag betraktas dock inte

6) statsunderstöd enligt 9 § eller sådant annat motsvarande understöd eller sådan annan motsvarande statsandel som baserar sig på lag, statsbudgeten eller ett välfärdsområdes eller en kommuns budget.

8 c §

Aktuell redovisning

En redovisning av det bidragsbelopp som ett parti, en partiförening och en partinära sammanslutning har fått och uppgift om givarens namn ska lämnas till statens revisionsverk, om värdet av ett enskilt bidrag eller värdet av flera prestationer som en och samma givare har gett i bidrag är minst 1 500 euro per kalenderår (*aktuell redovisning*). Redovisningen ska kompletteras alltid när värdet av ett bidrag från en och samma givare

Föreslagen lydelse

8 §

Bidrag till partier och partiföreningar

Som bidrag till partiet eller partiföreningen räknas prestationer i pengar, varor och tjänster och andra motsvarande prestationer. Som bidrag betraktas dock inte

6) statsunderstöd enligt 9 § eller sådant annat motsvarande understöd eller sådan annan motsvarande statsandel som baserar sig på lag, statsbudgeten eller ett välfärdsområdes eller en kommuns budget,

7) avgifter för förtroendevalda som betalas till ett parti eller en partiförening,

8) prestationer som beviljats av Europeiska unionens institutioner och motsvarande internationella organisationer och som baserar sig på deras budgetar.

8 c §

Aktuell redovisning av bidrag

En redovisning av det bidragsbelopp som ett parti, en partiförening och en partinära sammanslutning har fått och uppgift om givarens namn ska lämnas till statens revisionsverk, om värdet av ett enskilt bidrag eller värdet av flera prestationer som en och samma givare har gett i bidrag är minst 1 500 euro per kalenderår. Redovisningen ska kompletteras alltid när värdet av ett bidrag från en och samma givare som har getts i form

Gällande lydelse

som har getts i form av nya prestationer efter det att redovisningen lämnats eller kompletterats överstiger det ovan nämnda beloppet. Bidraget ska redovisas till bruttobelopp. Bidrag som inte har lämnats i pengar ska värderas och redovisas i pengar.

(ny)

Föreslagen lydelse

av nya prestationer efter det att redovisningen lämnats eller kompletterats överstiger det ovannämnda beloppet. Bidraget ska redovisas till bruttobelopp. Bidrag som inte har lämnats i pengar ska värderas och redovisas i pengar.

8 d §

Aktuell redovisning av lån som tagits upp

En redovisning av lån som ett parti, en partiförening eller en partinära sammanslutning har tagit upp ska lämnas till statens revisionsverk, om lånebeloppet från en och samma långgivare uppgår till minst 1 500 euro per kalenderår. I samband med redovisningen ska det också lämnas en plan över återbetalningen av lånen. Om långgivaren är någon annan än ett sådant kreditinstitut som avses i 1 kap 7 § i kreditinstitutslagen (610/2014) och lånebeloppet uppgår till minst 1 500 euro ska också långgivaren uppges.

Partiet ska se till att redovisningen görs. Redovisningen görs elektroniskt senast den 15 dagen i den kalendermånad som följer efter den månad då lånet tagits emot.

Statens revisionsverk meddelar närmare föreskrifter om redovisningen.

9 §

Statsunderstöd

Inom ramen för statsbudgeten kan ett parti som är företrätt i riksdagen beviljas understöd för sin i stadgarna och i det allmänna programmet angivna offentliga verksamhet. Understödet ska fördelas mellan partierna i förhållande till det antal riksdagsmandat de fått vid senaste riksdagsval. En del av understödet till ett parti kan anvisas för stödjande av *någon annan förenings verksamhet.*

På beviljande, utbetalning, användning och tillsyn av understödet ska i övrigt utöver

9 §

Statsunderstöd

Inom ramen för statsbudgeten kan ett parti som är företrätt i riksdagen beviljas understöd för sin i stadgarna och i det allmänna programmet angivna offentliga verksamhet. Understödet ska fördelas mellan partierna i förhållande till det antal riksdagsmandat de fått vid senaste riksdagsval. En del av understödet till ett parti kan anvisas för stödjande av *verksamheten i en annan sammanslutning eller stiftelse som förverkligar användningsändamålet för understödet.*

På beviljande, utbetalning, användning, anvisande och överföring av samt tillsyn över

Gällande lydelse

denna lag tillämpas vad som föreskrivs i statsunderstödslagen.

9 a §

Bokföring

I fråga om bokföringsskyldigheten, bokslutet och verksamhetsberättelsen för ett parti och för en förening som avses i understödsbeslutet gäller vad som föreskrivs i bokföringslagen. De ska i samband med bokslutet dessutom lägga fram redovisning för användningen av det understöd som avses i 9 § samt uppgifterna i aktuella redovisningar liksom också redovisning för kostnaderna för och finansieringen av valkampanjen enligt vad som föreskrivs i 9 b §.

9 b §

Uppgifter som ska redovisas om kostnaderna för och finansieringen av valkampanjen

9 d §

Inlämnande av bokslutshandlingar

Ett parti ska till statens revisionsverk lämna in partiets och i understödsbeslutet avsedda föreningars revisionsberättelse, verksamhetsberättelse och balansbok samt de redovisningar och uppgifter som anges i 9 a § 1 mom. Föreningar som avses i understödsbeslutet ska för ändamålet lämna in motsvarande handlingar och uppgifter till det berörda partiet. Handlingar och uppgifter som

Föreslagen lydelse

understödet ska i övrigt utöver denna lag tillämpas vad som föreskrivs i statsunderstödslagen (688/2001).

9 a §

Bokföring

På bokföringsskyldigheten, bokslutet och verksamhetsberättelsen för ett parti och för en förening som avses i understödsbeslutet tillämpas vad som föreskrivs i bokföringslagen och föreningslagen (503/1989). De ska i samband med bokslutet dessutom lägga fram en redovisning för användningen av det understöd som avses i 9 § samt uppgifterna i aktuella redovisningar liksom också en redovisning för kostnaderna för och finansieringen av valkampanjen.

9 b §

Uppgifter som ska redovisas om kostnaderna för och finansieringen av valkampanjen

Lån som partiet och den förening som avses i understödsbeslutet har tagit upp för att täcka kostnaderna för valkampanjen och planen för återbetalning av lånen ska redovisas separat. Om långgivaren är någon annan än ett sådant kreditinstitut som avses i 1 kap. 7 § i kreditinstitutslagen och lånebeloppet är minst 1 500 euro, ska också långgivaren uppges.

9 d §

Inlämnande av bokslutshandlingar

Ett parti ska till statens revisionsverk lämna in partiets och i understödsbeslutet avsedda föreningars revisionsberättelse eller verksamhetsgranskningsberättelse, verksamhetsberättelse, om en sådan har upprättats, och bokslut samt de redovisningar och uppgifter som anges i 9 a § 1 mom. Föreningar som avses i understödsbeslutet ska för ändamålet lämna in motsvarande

Gällande lydelse

gäller partiet ska lämnas in inom tre månader från det att partiets bokslut har fastställts. Handlingar och uppgifter som gäller föreningar som avses i understödsbeslutet ska lämnas in inom en månad från det att föreningens bokslut har fastställts.

En sammanslutning eller stiftelse som anmälts vara en partinära sammanslutning ska inom tre månader från det att sammanslutningens eller stiftelsens bokslut har fastställts till statens revisionsverk lämna in sin sin revisionsberättelse, verksamhetsberättelse och *balansbok* samt en specifikation som avses i 9 a § 2 mom. och ett utlåtande som avses i 9 c § 3 mom. En sammanslutning eller stiftelse vars fond har anmälts vara en partinära sammanslutning ska lämna in motsvarande handlingar inom tre månader från det att sammanslutningens eller stiftelsens bokslut har fastställts.

9 e §

Tillsyn

Statens revisionsverk ska övervaka användningen av det understöd som avses i 9 § samt att ett parti, partinära sammanslutningar och i understödsbeslutet avsedda föreningar (*tillsynsobjekt*) i sin verksamhet iakttar denna lags bestämmelser om bidrag, redovisning av kostnaderna för och finansieringen av valkampanjen samt utarbetande och inlämnande av anknytande handlingar och uppgifter. Vid fullgörandet av

Föreslagen lydelse

handlingar och uppgifter till det berörda partiet. Handlingar och uppgifter som gäller partiet ska lämnas in inom tre månader från det att partiets bokslut har fastställts. Handlingar och uppgifter som gäller föreningar som avses i understödsbeslutet ska lämnas in inom en månad från det att föreningens bokslut har fastställts. *Handlingarna i fråga ska också lämnas in för en sådan räkenskapsperiod under vilken föreningen har varit införd i partiregistret under endast en del av perioden.*

En sammanslutning eller stiftelse som anmälts vara en partinära sammanslutning ska inom tre månader från det att sammanslutningens eller stiftelsens bokslut har fastställts till statens revisionsverk lämna in sin sin revisionsberättelse, verksamhetsberättelse, *om en sådan har upprättats*, och *bokslut* samt en specifikation som avses i 9 a § 2 mom., *ett utlåtande som avses i 9 c § 3 mom. samt en verksamhetsgranskningsberättelse om en sådan har upprättats.* En sammanslutning eller stiftelse vars fond har anmälts vara en partinära sammanslutning ska lämna in motsvarande handlingar inom tre månader från det att sammanslutningens eller stiftelsens bokslut har fastställts. *Handlingarna i fråga ska också lämnas in för en sådan räkenskapsperiod under vilken sammanslutningen eller stiftelsen har varit en partinära sammanslutning under endast en del av perioden.*

9 e §

Tillsyn

Statens revisionsverk ska övervaka användningen av det understöd som avses i 9 § samt att ett parti, partinära sammanslutningar, i understödsbeslutet avsedda föreningar *och sådana andra sammanslutningar eller stiftelser som avses i 9 § (tillsynsobjekt)* i sin verksamhet iakttar denna lags bestämmelser om bidrag, redovisning av kostnaderna för och finansieringen av valkampanjen samt

Gällande lydelse

denna uppgift kan verket granska tillsynsobjektets bokföring och medelsanvändning och vid behov uppmana tillsynsobjektet att fullgöra de skyldigheter som följer av denna lag.

Föreslagen lydelse

utarbetande och inlämnande av anknyttande handlingar och uppgifter. Vid fullgörandet av denna uppgift kan verket granska tillsynsobjektets bokföring och medelsanvändning och vid behov uppmana tillsynsobjektet att fullgöra de skyldigheter som följer av denna lag.

9 f §

Redovisningsregistret och tillgången till uppgifter

I registret över redovisning av partifinansiering ska de uppgifter registreras som ingår i redovisningar enligt 8 c §, i specifikationer enligt 9 a § 2 mom. och 9 b § och i handlingar enligt 9 d § 1 mom. Statens revisionsverk är personuppgiftsansvarig för registret. Trots vad som föreskrivs i 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) har var och en rätt att ur registret få kopior samt uppgifter genom ett allmänt datanät. Arkivlagen (831/1994) och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet innehåller i övrigt bestämmelser om förvaring av de aktuella redovisningarna och förhandsredovisningarna och lagring av övriga uppgifter i redovisningsregistret samt om tillgången till handlingarna och uppgifterna.

9 f §

Redovisningsregistret och tillgången till uppgifter

I registret över redovisning av partifinansiering ska de uppgifter registreras som ingår i redovisningar enligt 8 c och 8 d §, i specifikationer enligt 9 a § 2 mom. och 9 b § och i handlingar enligt 9 d §. Statens revisionsverk är personuppgiftsansvarig för registret. Trots vad som föreskrivs i 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) har var och en rätt att ur registret få kopior samt uppgifter genom ett allmänt datanät. Arkivlagen (831/1994) och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet innehåller i övrigt bestämmelser om förvaring av de aktuella redovisningarna och förhandsredovisningarna och lagring av övriga uppgifter i redovisningsregistret samt om tillgången till handlingarna och uppgifterna.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av vallagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i vallagen (714/1998) 11 § 3 mom., sådant det lyder i lag 271/2013,
ändras 11 § 1 mom., 16 § 3 mom., 29 § 1 mom., 42 § 1 mom., 53 § 1 mom., det inledande stycket i 60 § 2 mom., rubriken för 99 § och 99 § 2 mom., 112 §, 143 § 4 mom. och 143 l § 3 mom. 2 punkten,
av dem 11 § 1 mom. sådant det lyder i lag 271/2013, 16 § 3 mom. sådant det lyder i lag 361/2016, 29 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1132/2019, 42 § 1 mom. sådant det lyder i lag 431/2010, rubriken för 99 § och 99 § 2 mom. sådana de lyder i lag 1404/2009 samt 143 l § 3 mom. 2 punkten sådan den lyder i lag 649/2021 och
fogas till 99 §, sådan den lyder i lag 1404/2009, ett nytt 3 mom. och till 185 §, sådan den lyder i lag 649/2021, ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

11 §

Valkrets nämnd

Regionförvaltningsverket ska i god tid före riksdagsval i varje valkrets som nämns i 5 § tillsätta en valkrets nämnd. Dess mandatperiod varar till dess en ny nämnd är vald. Nämnden tillsätts av det regionförvaltningsverk *inom* vars område nämnden sammanträder.

Helsingfors valkrets nämnd och Nylands valkrets nämnd sammanträder i Helsingfors, Egentliga Finlands valkrets nämnd i Åbo, Satakunta valkrets nämnd i Björneborg, landskapet Ålands valkrets nämnd i Mariehamn, Tavastlands valkrets nämnd i Tavastehus, Birkalands valkrets nämnd i Tammerfors, Sydöstra Finlands valkrets nämnd i S:t Michel, Savolax-Karelens valkrets nämnd i Kuopio, Vasa valkrets nämnd i Vasa, Mellersta Finlands valkrets nämnd i Jyväskylä, Uleåborgs valkrets nämnd i Uleåborg och Lapplands valkrets nämnd i Rovaniemi.

Föreslagen lydelse

11 §

Valkrets nämnd

Regionförvaltningsverket ska i god tid före riksdagsval i varje valkrets som nämns i 5 § tillsätta en valkrets nämnd. Dess mandatperiod varar till dess en ny nämnd är vald. Nämnden tillsätts av det regionförvaltningsverk *till* vars område *valkretsen eller en stor del av den hör geografiskt.*

(upphävs)

Gällande lydelse

29 §

Användningen av rösträttsregistret

I rösträttsregistret antecknas i enlighet med 5 och 6 kap. när och var den röstberättigade har röstat. Anteckningen kan göras av en valförrättare vid ett allmänt förhandsröstningsställe *i hemlandet* eller av valbestyrelsens *ordförande* eller av valnämnden eller den kommunala centralvalnämnden eller, på den kommunala centralvalnämndens begäran, av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Om anteckningen konstateras vara oriktig, kan den rättas endast av den kommunala centralvalnämnden eller, på dennas begäran, av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

42 §

Kandidatförteckningar för presidentval

Efter att justitieministeriet genom ett tillkännagivande har underrättats om kandidaterna, uppgör Helsingfors valkrets nämnd vid det sammanträde som hålls den 38 dagen före valdagen en kandidatförteckning för presidentvalet, om vilken i tillämpliga delar gäller vad som i 41 § bestäms om sammanställningen av kandidatlistor.

53 §

Leverans av handlingar och valstämplar

Justitieministeriet skall i god tid före förhandsröstningens början *översända förhandsröstningshandlingar och blanketter för de förteckningar som skall föras över de röstande jämte behövliga anvisningar till valförrättarna vid de allmänna förhandsröstningsställena i hemlandet samt till de kommunala centralvalnämnderna för vidarebefordran till valbestyrelserna.* Sådana

Föreslagen lydelse

29 §

Användningen av rösträttsregistret

I rösträttsregistret antecknas i enlighet med 5 och 6 kap. när och var den röstberättigade har röstat. Anteckningen kan göras av en valförrättare vid ett allmänt förhandsröstningsställe eller av valbestyrelsen, eller av valnämnden, eller den kommunala centralvalnämnden eller, på den kommunala centralvalnämndens begäran, av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Om anteckningen konstateras vara oriktig, kan den rättas endast av den kommunala centralvalnämnden eller, på dennas begäran, av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

42 §

Kandidatförteckningar för presidentval

Helsingfors valkrets nämnd uppgör vid det sammanträde som hålls den 38 dagen före valdagen en kandidatförteckning för presidentvalet på vilken tillämpas vad som föreskrivs i 41 § om sammanställningen av kandidatlistor.

53 §

Leverans av handlingar och valstämplar

Justitieministeriet ska i god tid före förhandsröstningens början *sända handlingar som ska användas vid förhandsröstning till de kommunala centralvalnämnderna. Centralvalnämnderna ska vidarebefordra handlingarna till valförrättarna vid de allmänna förhandsröstningsställena, valförrättarna vid hemmaröstning och valbestyrelserna.* Sådana handlingar ska också sändas till

Gällande lydelse

handlingar och blanketter skall också sändas till utrikesministeriet för vidarebefordran till de finska beskickningar och till befälhavarna på de finska fartyg som utgör förhandsröstningsställen.

60 §

Åtgärder för att avsluta förhandsröstningen

När rösträtsregistret är i bruk på förhandsröstningsstället, skall valförrättaren eller valbestyrelsens ordförande

99 §

Förvaring av handlingar och tillbehör

Efter det att valresultatet har fastställts ska röstsedlarna och ett exemplar av sammanställningen av kandidatlistorna eller av kandidatförteckningen för presidentvalet läggas in i ett omslag som förseglas på det sätt som justitieministeriet bestämmer. De ska förvaras tills närmast följande motsvarande val har förrättats. Uträkningarna ska förvaras som bilaga till protokollet. *Valkretsnsämnden ska överlämna de handlingar och valtillbehör som den har i sin besittning till regionförvaltningsverket för förvaring.*

112 §

Medlemsomröstning

För uppställandet av kandidater skall ett parti inom valkretsen förrätta en på hemlig och lika rösträtt baserad *medlemsomröstning*, i vilken de inom valkretsen bosatta personmedlemmarna av partiet och dess basorganisationer har rätt att delta.

Medlemsomröstning är likväl inte obligatorisk, om för den har nominerats högst så många personer som partiet har rätt att ställa upp som kandidater inom valkretsen.

Föreslagen lydelse

utrikesministeriet för vidarebefordran till de finska beskickningar och till befälhavarna på de finska fartyg som utgör förhandsröstningsställen.

60 §

Åtgärder för att avsluta förhandsröstningen

När rösträtsregistret är i bruk på förhandsröstningsstället, ska valförrättaren eller valbestyrelsen

99 §

Förvaring av handlingar

Efter det att valresultatet har fastställts ska röstsedlarna och ett exemplar av sammanställningen av kandidatlistorna eller av kandidatförteckningen för presidentvalet läggas in i ett omslag som förseglas på det sätt som justitieministeriet bestämmer. De ska förvaras tills närmast följande motsvarande val har förrättats. *Valkretsnsämnden överlämnar handlingarna till regionförvaltningsverket för förvaring.*

Valkretsnsämndens protokoll jämte bilagor förvaras varaktigt i enlighet med justitieministeriets föreskrifter.

112 §

Medlemsomröstning

För uppställandet av kandidater ska ett parti inom valkretsen förrätta en på hemlig och lika rösträtt baserad ***medlemsomröstning***, i vilken de inom valkretsen bosatta personmedlemmarna av partiet och dess basorganisationer har rätt att delta.

En medlemsomröstning ordnas dock inte, om för den har nominerats högst så många personer som partiet har rätt att ställa upp som kandidater inom valkretsen. En medlemsomröstning

Gällande lydelse

143 §

Åtgärder när en presidentkandidat eller den som valts till president får bestående förhinder eller avlider

Om uppställande av en kandidat och om ingivning av kandidatansökan i de fall som avses i denna paragraf *gäller* 129–134 §. En kandidat som tidigare i föreskriven ordning har blivit uppställd av ett parti eller en valmansförening anses utan ny ansökan fortfarande vara kandidat för partiet eller valmansföreningen, om inte partiet eller valmansföreningen har återtagit sin tidigare ansökan eller den uppställda kandidaten sitt samtycke enligt 133 eller 134 §. Återtagande av ansökan eller samtycke skall göras hos Helsingfors valkrets nämnd senast den 40 dagen före valdagen före klockan 16.

143 1 §

Fastställande av valresultatet vid välfärdsområdesval

Välfärdsområdesvalnämnden ska utan dröjsmål så snart valresultatet fastställts

2) lämna välfärdsområdesfullmäktige en förteckning över dem som blivit valda till fullmäktige och deras ersättare och tillkännage förteckningen på det sätt som välfärdsområdets tillkännagivanden görs kända,

Föreslagen lydelse

behöver inte heller ordnas, om partiet med hjälp av sina stadgar eller på något annat sätt ser till att de i valkretsen bosatta medlemmarnas demokratiska inflytande vid kandidatuppställningen förverkligas.

143 §

Åtgärder när en presidentkandidat eller den som valts till president får bestående förhinder eller avlider

I fråga om uppställande av en kandidat och om ingivning av kandidatansökan i de fall som avses i denna paragraf tillämpas 129–134 §. En kandidat som tidigare i föreskriven ordning har blivit uppställd av ett parti eller en valmansförening anses utan ny ansökan fortfarande vara kandidat för partiet eller valmansföreningen, om inte partiet eller valmansföreningen har återtagit sin tidigare ansökan eller den uppställda kandidaten sitt samtycke enligt 133 eller 134 §. Återtagande av ansökan eller samtycke *ska* göras hos Helsingfors valkrets nämnd senast den 47 dagen före valdagen före klockan 16.

143 1 §

Fastställande av valresultatet vid välfärdsområdesval

Välfärdsområdesvalnämnden ska utan dröjsmål så snart valresultatet fastställts

2) lämna välfärdsområdesfullmäktige en förteckning över dem som blivit valda till fullmäktige och över deras ersättare och tillkännage förteckningen på det sätt som välfärdsområdets tillkännagivanden görs kända,

Gällande lydelse

185 §

En valmyndighets straffrättsliga ansvar

Föreslagen lydelse

185 §

En valmyndighets straffrättsliga ansvar

Vad som föreskrivs i 1 mom. tillämpas också på den personal som valkrets nämnden, välfärdsområdesvalnämnden och den kommunala centralvalnämnden anställt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 10 § i lagen om medborgarinitiativ

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om medborgarinitiativ (12/2012) 10 §, sådan den lyder i lag 1276/2019, som följer:

Gällande lydelse

10 §

Myndighetsuppgifter som gäller det europeiska medborgarinitiativet

I Finland är Transport- och kommunikationsverket den behöriga myndighet som avses i artikel 20.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/788 om det europeiska medborgarinitiativet.

I Finland är Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata den behöriga myndighet som avses i artikel 20.2 i den i 1 mom. nämnda förordningen. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata är inom sitt ansvarsområde den kontaktpunkt som avses i artikel 4.6 i den förordningen.

Föreslagen lydelse

10 §

Det europeiska medborgarinitiativet

En stödförklaring för ett europeiskt medborgarinitiativ kan undertecknas av en finsk medborgare som fyllt 16 år.

I Finland är Transport- och kommunikationsverket den behöriga myndighet som avses i artikel 20.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/788 om det europeiska medborgarinitiativet.

I Finland är Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata den behöriga myndighet som avses i artikel 20.2 i den i 2 mom. nämnda förordningen. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata är inom sitt ansvarsområde den kontaktpunkt som avses i artikel 4.6 i den förordningen.

Denna lag träder i kraft den

20